

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

ISTORIJA IR DABARTIS – Petras Maksimavičius	3
BENDRUOMENĖS ŽINIOS – LLB valdybos inf.	16

VISUOMENĖ

RUDENINĖ ŠEIMŲ IŠKYLA PUNSKĖ – Jurgita Stankauskaitė	5
---	---

KULTŪROS BARUOSE

XIII SUAUGUSIŲJŲ LIAUDIŠKŲ ŠOKIŲ KOLEKTYVŲ KONKURSINIAME FESTIVALyje „PORA UŽ POROS“ – Dalyvė	8
XIII MUZIKUOJANČIŲ ŠEIMŲ ŠVENTĖ – Asta Pečiulienė	9
„PRIE UŽDŪŠINIŲ STALO“ – Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė	17
„KOKS TRAPUS GYVENIMAS“ – „Aušros“ inf.	22

ŠVIETIMAS

PUNSKO KOVO 11-OSIOS LICĖJAUS KONCERTAS SEINUOSE – Punsko licejaus inf.	13
SEINAI 1918–1920 M. LIETUVIŲ IR LENKŲ KONFLIKTE DĖL SIENŲ IR TARPTAUTINĖS POLITIKOS LABIRINTUOSE – Bronius Makauskas	14

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

MINĖTUVĖS PUNSKĖ	19
MINĖTUVĖS SEINUOSE	21

SVEIKA GYVENSENA

PUNSKO VALSČIAUS SOCIALINIŲ PROBLEMŲ ĮVERTINIMAS	23
--	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	25
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Vartai į Anapilį (Valdo Žilionio nuotr.)
Gyvenimo saulėlydis (Vidos Valinčienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KOESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2021-11-15

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodnika „Aušra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmoningumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo ir televizijos

rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyvendinimo laikotarpį
– 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

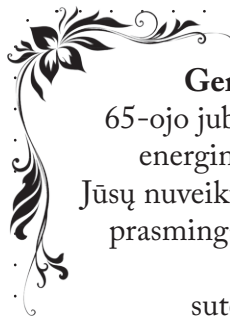
Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Pasukus laikrodžius popietėms nebeliko laiko. Šaltis ir tamsa tapo kasdienos palydovais, taigi lapkritis – pats tinkamiausias mėnuo pamąstymams, prisiminimams. Ypač atminti artimuosius, išėjusius Dausosna. Šiemet lapkričio 1-ąją nepagailėta gražaus oro. Ir nors susirgimų Covid-19 skaičius ne mažėja, o auga, jau antrus metus gyvenant su šiuo virusu apsipratome ir tokių griežtų ribojimų kaip pernai nebėra. Todėl tiek Punske, tiek Seinuose šiemet vyko Vėlinių koncertai, buvo prisiminti pernai ir šiemet žemiškąją kelionę baigę ryškesni mūsų bendruomenės nariai. „Aušroje“ spausdiname trumpas biografijas tu, apie kuriuos mūsų leidinyje dar nebuvo rašyta.

Šiandien žinias ir visuomenėje vykstančias diskusijas apie Covid-19 nustelbia informacijos iš Baltarusijos pasienio, kur tūkstančiai nelegalių migrantų šturmuoja Lenkijos sieną. Akcija akiuvaizdžiai Baltarusijos valdžios pareigūnų koordinuojama. Vaizdai kelia nerimą. Daug kas nuogąstauja, ar neprasidės karas. Vis daugiau Lenkijos ginkluotųjų pajėgų kaupiama pasienyje. Spausdoje skaitome, kad Lukašenka prašo Putino paramos. Mes gyvename čia pat, vadinamajame Suvalkų koridoriuje. Ir nors gražus šis mūsų žemės kampelis, tokiomis aplinkybėmis nori nenori jaučiamas nerimas. Geopolitiškai šis kraštas labai sudėtingoje vietoje. Belieka tikėtis, kad dabartinė padėtis laikina.

Šiame „Aušros“ numeryje spausdiname Broniaus Makausko pranešimo, skaityto mokytojų konferencijoje, pirmąją dalį. Rekomenduoju paskaityti. Čia rasime atsakymus į mums svarbius klausimus, kas vyko šiame krašte prieš šimtmetį ir kaip buvo sprendžiama jo valstybinė priklausomybė.

Gerbiamas Ambasadoriau Remigijau Motuzai!

65-ojo jubiliejaus proga linkime Jums ir toliau būti tokiam energingam, veikliam ir entuziastingam, kaip lig šiol.

Jūsų nuveikti darbai šiam kraštui ir Lietuvai liudija apie nueitą prasmingą kelią. Tegul praeitis būna Jums paskata ateičiai.

Lai supa Jus geranoriški ir dori žmonės, suteikiantys gyvenimui džiaugsmo ir pilnatvės.

Asmeniniame gyvenime būkite laimingas, telydi Jus ir

Jūsų artimuosius gera sveikata, sėkmė ir pasitikėjimas.

Baigiant diplomatinę tarnybą Seinuose norime padėkoti Jums už visa, ką esate nuveikęs šio krašto lietuviams, ypač už paramą steigiant Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklą

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos bendruomenė

„Aušros“ redakcija

Lenkijos lietuvių draugija

Istorija ir dabartis

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Kai skaitysite šiuos mano parašytus žodžius, tai bus jau istorija. Tokia yra gyvenimo tėkmė. Gyvenimas nuolatos kinta. Ar laiko nebeįmanoma sustabdyti? Priklauso, kaip į tai žiūrėsime. Jeigu laiką sugalvojo žmonės, tai viskas įmanoma. Jeigu ne jie, tai problema žymiai sudėtingesnė. Bet ne apie tai noriu rašyti. Kol kas turime spręsti labiau žemiškos prigimties problemas.

Neseniai Lenkijos švietimo ministerija paskelbė, kad jau nuo kitų mokslo metų pradžios vidurinėse mokyklose keisis istorijos mokymas. Lyg ir nieko keisto, kadangi mokymo programos visą laiką keičiamos, kad jos atitiktų laikmečio keliamus iššūkius ir mokiniai geriau pasiruoštų savarankiškam gyvenimui. Esmė ta, ką ir kodėl norima keisti.

Taigi ministerijos vadovybė priėjo išvadą, kad mokant istorijos pernelyg

mažai dėmesio skiriama naujausiajai istorijai, o mokymosi programose per daug gilinamasi į ankstesnius laikus. Ką tai reiškia? Ar padaugės istorijos pamokų tvarkaraščiuose? Ne, tiesiog norima sumažinti mokymo apie, tarkime, antiką ar viduramžius apimtį, o praplėsti – apie naujausius laikus. Sakoma, kad ligi šiol istorijos mokytis buvo baigiama ties pasakojimu apie Antrojo pasaulinio karo pabaigą, o tai, kas vyko Lenkijoje ir pasaulyje XX a. antrojoje pusėje, vidurinę mokyklą baigusiems mokiniams nežinoma. Čia yra šiek tiek tiesos. Aš pats atsimečiau, kad mokantis licėjuje istorijos pamokų apie pačius naujausius laikus būvę nedaug ir dažniausiai jos vykdavusios prieš pat vasaros atostogas. Tačiau, mano įsitikinimu, tai lėmė objektyvios priežastys. Pabandyčiau kelias paminėti.

Kai paskaitau prieš 10 ar 15 metų „Aušroje“ išspausdintus savo

straipsnius, pastebiu, kiek juose naujo mąstymo, žinių stokos ar neadekvataus įvykių vertinimo. Geriau, kad būčiau jų visai nerašęs. Tačiau tai pastebiu tik dabar, kai skaitau praėjus daugeliui metų ir žiūrėdamas iš laiko perspektyvos žinau, kaip vėliau klostėsi įvykiai. Tada vertinau kitaip. Lygiai esą su istorijos mokymu. Kuo senesni laikai, tuo mažiau įvairių interpretacijų ir emocijų.

Pateiksiu kitą pavyzdį. Kai miršta garbingas ir visuomenei nusipelnęs žmogus, paprastai neskubama jam statyti paminklą. Tai nėra pagarbos nusipelnusiam žmogui stoka. Tiesiog stengiamasi nesivadovauti emocijomis ir ramiai laukiama vadinamojo istorijos įvertinimo.

Kas tas įvertinimas? Tam reikia laiko. Laikui bėgant tas vertinimas tampa daugmaž aiškus. Atsiranda vis daugiau publikacijų, istorinių šaltinių, kurie priartina prie tiesos. Skirtingų nuomonių palyginimas atskleidžia labiau tikrą vaizdą, negu jį grįstumėme vien šios dienos emocijomis ar politiniais išskaičiavimais.

Grįžkime prie siūlomo naujo istorijos mokymo modelio. Ministerijos vadovybė pabrėžia, kad naujo dalyko (istorija ir dabartis) bus mokoma šiuolaikiškai, todėl tai pritrauks mokinių dėmesį. Ką reiškia šiuolaikiškai, kol kas dar neaišku. Žinoma, kaip ir anksčiau, bus mokoma visuotinės ir Lenkijos istorijos, tačiau žymiai daugiau dėmesio bus kreipiama į naujausius laikus. Kaip teigiama ministerijos pranešime, dabartiniai mokiniai mokyklose nedaug išmoksta apie XX a. antrosios pusės įvykius, kurie paveikė Lenkijos, Europos ir pasaulio istoriją. Šiuo metu ministerijos suburtos darbo grupės svarsto, kaip sumažinti antikos ir viduramžių istorijos apimtį ir padidinti mokymo apie naujausius laikus. Planuojama, kad istorijai ir dabarčiai bus skiriamos 2 pamokos per savaitę pirmoje vidurinės mokyklos klasėje arba po valandą pirmoje ir antroje klasėse.

Žinoma, tokie planai reformuoti istorijos mokymą jau susilaukė kritikos. Visų pirma iš politikų pusės, kurie įsitikinę, kad naujausiųjų laikų istorijos mokymas bus ideologizuotas, o mokymo turiniui darys įtaką politinė tuo metu valdančioji dauguma. Švietimo ministerija neigia šiuos įtarimus ir tikina, kad naujo dalyko mokymo programą parengs ne politikai, bet tos srities specialistai. Taip pat naujo dalyko mokymui bus parengtas vadovėlis, kuris padės mokytojams susidoroti su keliamais reikalavimais.

Mano manymu, būtent mokytojams ir kils daugiausia problemų įgyvendinant šią istorijos mokymo reformą. Kaip jau minėjau, naujausiųjų laikų istoriją yra sudėtinga dėstyti, kadangi jos vertinimo procesas dar labai intensyviai vyksta. Tam vertinimui daro įtaką ne tik naujos mokslininkų publikacijos, nauji istorijos šaltiniai, bet taip pat žiniasklaida ir visų pirma politiniai ginčai. Juk Lenkijos prezidentų L. Valensos (L. Wałęsa), A. Kvasnievskio (A. Kwaśniewski) ar L. Kačinskio (L. Kaczyński) prezidentūros labai skirtingai vertinamos visuomenėje. Nėra nusistovėjusios vieningos nuomonės ne tik tarp istorikų, politikų ar publicistų, bet taip pat plačioje visuomenėje. Tai kaip ši laikotarpį turėtų su mokiniais aptarinti istorijos mokytojas?

Pasidomėjau, ar toks dalykas kaip istorija ir dabartis yra dėstomas kurioje nors Lenkijos aukštojoje mokykloje. Jos juk turi savo autonomiją ir gali labiau eksperimentuoti bei bekonkuruodamos su kitomis aukštosiomis mokyklomis siūlyti studentams įdomias mokymo programas. Suradau. Tai dėstoma Opolės universitete. Pirmas dalykas, į kurį noriu atkreipti dėmesį, tas, kad mokymosi procesas vidurinėje ir aukštojoje mokyklose labai skiriasi. Universitete studentų žinios, gebėjimai ir kompetencijos kitaip vertinami negu vidurinėje mokykloje. Keliami visai kiti reikalavimai. Kita vertus, galima tai daryti

todėl, kad dėstytojai, kurie moko istorijos ir dabarties, yra savo srities specialistai, neretai naujausiųjų laikų istoriją tyrinėjantys istorikai, sociologai, politologai ir pan. Vidurinėje mokykloje istorikas liks vieniui vienas ir naudodamasis centralizuotai išleistu vadovėliu turės susidoroti su keliamais reikalavimais bei neretai su asmeniniais įsitikinimais.

Net ir minėtame Opolės universitete studentų mokymo apie istoriją ir dabartį programa parengta taip, kad nekiltų jokių nereikalingų įtampų analizuojant naujausiąją Lenkijos istoriją, juolab labai komplikuoto istorine prasme Opolės regiono istoriją. Taigi rašoma, kad studentas, studijuodamas istoriją ir dabartį, pažins, kaip teigiamai ir neigiamai politiniame diskurse veikia istorijos paveldo eksponavimas arba kaip galima muziejuose eksponuojamas parodas panaudoti politiniams tikslams. Rašoma, kad studentai, baigę šį mokymo etapą, daugiau sužinos apie naujausiąją Lenkijos istoriją ir supras jos ryšį su praeitimi. Žinos, kad tyrimai ir istoriniai ginčai tai procesas, kuris nuolatos kinta ir keičia praeities vaizdą. Studentai, baigę studijas, gebės rasti, analizuoti, atrinkti ir remiantis įvairiais šaltiniais bei tyrimo metodais panaudoti apdorotą informaciją. Mano manymu, svarbiausios yra kompetencijos, kurias, pagal programos sudarytojus, turėtų įgyti šią kryptį baigęs studentas. „Jis turi būti objektyvus kurdamas istorinį pasakojimą, bet taip pat nebijoti pilietiškai pasipriešinti tautinėms, visuomeninėms ar politinėms grupėms, kurios sieks istorijos žinias panaudoti savo siauriems interesams“, – rašoma. Tai turėtų gebėti istorijos ir dabarties studijų programą baigęs Opolės universiteto studentas. Akivaizdu, kad naujausiojo istorijos laikotarpio mokymas yra sudėtingas. Todėl ar galima tikėtis, kad tai, ką gebės Opolės universitete studijas baigęs studentas – gebės ir kiekvienos vidurinės mokyklos pirmos ar antros klasės mokinys? Vargu.

Rudeninė šeimų iškyla Punske

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Spalio 17 dieną Punsko skansene vyko pirmoji rudeninė šeimų iškyla „Aukšinis obuolėlis“, kurią suorganizavo Punsko šeiminių būrelis. Ir aš ten buvau, kavą gėriau, boba užsikandau... Kadangi tai buvo neeilinis žmonių pasibuvimas, kur pabudo mano vidinis vaikas, privalau apie jį papasakoti, vedama didelių, kryžtaujančių emocijų.

KAI PINTINĖJE NEŠIAUSI DU BUROKUS IR MORKĄ...

Galvoje kirbėjo Jolantos Latvienės žodžiai: „Atsinešk didelių daržovių.“ Prisipažinsiu, kad nelabai patogiai jaučiausi, nešdamasi pintinėje burokus ir juokingos formos morką – dėl vaizdo. „Pirmą kartą gyvenime teks parodyti derlių“, – pagalvojau. Artėdama prie Punsko buities muziejaus vartų pastebėjau daugiau aplink stovinčių

automobilių nei žmonių. Prabėgo mintis, kad gal visi kur nors nuėję, o aš gerokai vėluoju. Visgi su vėlavimu man ne pakeliui, tad drąsiu žingsniu nuėjau į priešais vartus stovinčią paplapinę. Šypsenu pasitiko Punsko šeiminių būrelio moteriškės, nukreipdamos mane į skanseno trobą. Lobius perkėliau per aukštą slenkstį, žemai nusilenkdama senų namų dvasiai ir ieškodama vietos, kur padėti daržoves, skirtas Didžiausios daržovės ir vaisiaus konkursui. Pasitiko mane svarstyklės, kurios, atrodė, neveikia arba mano burokas toks sunkus, kad svėrimo įranga nepajėgia jo pasverti. Pasirodo, kad pirmoji įbrukau į trobą su konkursiniu rekvizitu. Maniškis raudonas gėris buvo persmeigtas ir pažymėtas pirmuoju numeriu. Netrukus pro duris berniukas įvilko dar didesnę buroką, pasipuošęs gražiais žaliais lapais. „Maniškis prieš tokį atrodo kaip

mano dzedulio plikė“, – praskrido mintis. Jau norėjau jį sveikinti su laimėjimu, bet rezultatus skelbs žymiai vėliau, tad atgal sukiašau rankas į kišenes ir patraukiau kluono link.

KAI BOBUTĖS IR DIEDUKAI Į KALNUS VAŽIAVO...

III amžiaus universiteto studentai ruošėsi spektakliui „Bobutės keliauja“.

Prie scenos pasirodžiusi režisierė Rūta Burdinaitė, kaip pasakytų broliai lietuviai, nevyniodama į vatą, pranešė, kad prie kluono durų ant staliuko padėjo kalnietišką kepurę, į kurią renka pinigus ekskursijai į kalnus Lenkijoje. Tuo metu prisiminiau senelio pasakojimus, kaip kadaise kaimuose vaidintojai rinkdavo pinigus kokiai išvykai, baliui ar šiaip spektaklio rekvizitams. Tik tada pinigus rinkdavo parduodami bilietus, o ši rinkliava buvo savanoriška. Kaip sakoma, negaila vieno kito zloto, tai prisidėk prie išvykos įgyvendinimo, nuo to pats tikrai „nubiednėsi“. O kad žiūrovui būtų lengviau finansiškai paremti vaidintojus, R. Burdinaitės sukurtame spektaklyje galėjome pamatyti, kaip punskiečiai keliauja į išsvajotus Tatrus. Ką galiu pasakyti? Neatsimenu, kada tiek juokiais. Kvatojau iki žandų skausmo. Spektaklyje perteiktos scenos ir žodžiai iš tikro gyvenimo. Rodėsi, kad tikrai važiuoju su jais į ekskursiją ir girdžiu už pečių vyresnių žmonių šnekas. Scenoje juoktasi iš savęs, o mes, žiūrovai, juokėmės iš savo gyvenimo ir patirčių. Spektaklis priminė, kad mokėjimas juoktis iš savęs yra pirmas kelias į laimę. Jeigu moki priimti savo netobulumus – gyvenk ir džiaukis! Kai tik bus proga, vėl paplosiu III amžiaus universiteto studentams ir Rūtai už linksminių scenoje ir mūsų patirčių marginimą pačiomis smagiausiomis spalvomis. Tegul bus, jog labai saldinau, bet nieko nepadarysiu, kad man spektaklis patiko iki juoko ašarų. Ar jų kalnietiška kepurė prisipildė? Tikiuosi, kad taip. O jeigu ne, tai – žinant, kaip dažnai jie keliauja

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

Jurgitos Stanikauskaitės nuotr.

– vis tiek išvažiuos, nepriklausomai nuo to, kiek teks aiškintis, ginčytis ir diskutuoti.

KAI LAUKAS ČIRVOM KVEPĖJO...

Ar esate ragavę ant malkų keptų čirvinių blynų? Jaunesni tikrai nėra valgę, bet mūsų tėvai jų skonį dar ir šiandien burnoje jaučia. Iškylos metu „Užeigos“ kiemelyje Jolanta Latvienė kepė tokius purius čirvinius blynus, pas mus vadinamus čirvomis. Tiesą pasakius, neragavau šeimininkų keptų pyragų, pyragėlių ir kitų saldžių dalykų, kad skrandyje liktų vietos prieš gerą penkmetį pirmą kartą gyvenime ragautiems širdies formos blyneliams. Po spektaklio nusileidau tilteliu į kitą muziejaus pusę ir tuoj nosis užuodė kepinių kvapą. Šiek tiek teko palaukti eilėje, nes norinčiųjų prisiminti vaikystę per pilvą buvo tikrai nemažai. Visai šalia Punsko šeimininkų būrelio moterys vaišino šilta boba (kugeliu) ir ką tik iš keptuvės riebalų išimtais bulviniais blynais. Bobos ragavau ir labai buvo skani,

neprigaminavo. Čirvų tešla maišoma iš labai paprastų ir laisvai prieinamų ingredientų, todėl kaimuose jų laukta kaip kokių saldainių. Davusi į rankas karštą čirvą, Jolanta įpylė tešlos į dvi įkaitusias čirvų keptuves ir papasakojo, kad viena yra jos anytos, o kita močiutės – prieškarinė. Aplinkiniai ėmė juokaudami klausti: Kažin, kurios geriau kepa – anytos ar močiutės? Jolanta atvertė prieškarinę metalinę keptuvę ir parodė atspaustą vokišką čirvų receptą. Sakė,

bet blyno nespėjau nustverti. Tiek buvo norinčiųjų jų karštų paragauti gana vėsią rudens dieną, kad ir tešla, ir bulvės pasibaigė. Atsirėmiau į lauko židinį, kur Jolanta vartė senoviškas čirvų keptuves su viduje kylančia tešla, ir pakabinau ausis į žmonių vaikystės prisiminimus. Kadaisė, kai visose trobose stovėdavo nemažas pečius su krosnimi, močiutės dažnai vaikams kepdavo čirvas. Tai būdavo didžiausias skanumynas. Pyragų ar sausainių

kad niekada net nebandė išsiversti jo į lietuvių kalbą, nes ji tešlą maišo pagal savo patikrintą receptą. Jeigu norinčiųjų čirvų paragauti buvo daugiau nei pačios tešlos, tai reiškia, kad jos išstudijuotai receptūrai nieko netrūksta.

KAI ŠILDŽIAUSI PRIE LAUKO ŽIDINIO, SKANSENE VYKO...

...Didžiausios daržovės ir vaisiaus konkurso rezultatų paskelbimas. Nemačiau laimėtojų džiaugsmo akyse, nes tuo metu krintau vieną čirvą po kitos. Tiek energijos išjuokiau žiūrėdama spektaklį, kad reikėjo pasistiprinti. Visgi pasidomėjau, kiek ir kokios daržovės pateko į konkursą, nes tarp jų gulėjo ant aslos patogiai įsitaisęs burokas. Už jį kietesnis pūsojo Daumanto Kuosos iš Rimkežerių burokas. Aukštas berniukas, tai ir daržovė atitinkamai didelė. Svėrė net 2,85 kg. Maniškis per pusę lengvesnis (1,40 kg). Rūta Burdinaitė atnešė 0,3 kg sveriančią bulvę, Marcelis iš Ramonų kopūstą (2,05 kg), Ramona iš Punsko agurką (0,80 kg).

Jurgitos Stanikauskaitės nuotr.

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

Kadangi šios daržovės neturėjo su kuo varžytis, laimėjo pirmąsias vietas. Cukinių kategorijoje varžėsi trys daržovės. Natalija iš Raistinių atnešė net 5,15 kg sveriančią cukiniją! Moliūgų kategorijoje laimėtoju tapo Aleksandro iš Kreivėnų gražuolis, sveriantis 9,7 kg! Visgi supratau, kad mano juoką kelianti morka galėjo dalyvauti konkurse. Morkų kategorijoje nebuvo nei vienos morkos...

KAI DARŽOVIŲ SĖKLOS PRO PIRŠTUS BYRĖJO...

Susišildžius rankas, patraukiau į skanseno kluoną, kur baigė įpusėti konkursas „Pažįstu sėklas“. Jame dalyvavo ne tik vaikai, bet ir jų tėvai. Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad konkursas bus labai paprastas, nes „vienas juokas atpažinti nedideliuose maišeliuose supiltas daržovių sėklas“. Kiekvieną pavasarį jos byra pro mūsų pirštus į paruoštą dirvą daržo gėrybėms, tad „kaip galima jų neatpažinti“... Juokai baigėsi, kai pačiai teko paimti konkursinį kiaušinių indelį su paslėptomis sėklomis ir ant lapelio surašyti atsakymus. Morkų sėklos maišėsi su salotų sėklomis, pupos su šparaginėmis pupelėmis, linų sėmenys nepaprastai

buvo panašūs į sėjamosios pipirinės sėklas... Akys išsipūtė, lūpa pasitempė ir galvą užliejo mintys: „Na ir baisi namų šeimininkė... Sėklų nepažįsta...“ Pagalvojau, kad visai įdomu bus tokį testą atlikti namuose su didsne moteriškių komanda. Įsikišau po pažastim sėklų dėžutę ir jau turėjau eiti, bet viena iš Punsko šeiminių būrelių moterų padovanojo atminimo dovanėlę, sakydama, kad šiame konkurse nėra jokių pirmųjų, antrųjų ar trečiųjų vietų. „Mes šiame konkurse nesivaržome vieni su kitais, o mokomės.“

KAI VIENI MOKĖSI, KITI ŽAIDĖ...

Po visų konkursų ir suvalgytų čirvų atėjo laikas ir sušilti, ir kalorijas sudeginti. Prasidėjo linksmi senoviniai žaidimai. Vieni vaikučiai rykštėmis bandė kiauilytes suvartyti į gardą, o kiti šokinėti per gumą. Tikrų kiauilyčių nebuvo, bet nedideli akmenys atstojo rožinius paršelius, o gardą – paprasta iškasta duobutė skanseno

kieme. Beje, svarbu paminėti, kad per gumą šokinėjo ne tik mažiausi. Vaikystę bandė prisiminti ir Elžbieta – Punsko šeiminių būrelio pirminkė. Dar vienas žaidimas – virvės traukimas – priminė mano vaikystę, kai Vidugirių mokykloje mokytojai ir tėvai galynėjosi vieni su kitais. Maniau, kad skansene virvę trauks mažieji, bet... čia vėl į pagalbą subėgo Punsko šeiminių būrelio stipruolės, nukovusios vyrus! Ek, smagumai! Juokėmės iki pilvo skausmo.

KAI IŠKYLA ĖJO Į PABAIGĄ...

Punsko šeiminių būrelių moterys pasodino vaistažolių sodinukus skanseno sode. Buities muziejaus sodyba kasmet papildoma vis naujesniais augalais, kuriuos kadaise kiekviename darželyje vaikai uostydavo. Kvapų ir žalumos lauksime pavasarį.

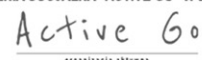
KAI TEKO SKIRSTYTI...

Važiudama namo jaučiausi prisisiurbusi tiek geros energijos, kad maniau, jog tą dieną galėčiau kalnus nuversti. Turiu pripažinti, kad su Punsko šeiminių būrelių moterimis tą dieną liūdna tikrai nebuvo. Kiekvienas jų iniciatyva suruoštas renginys spaudžia juoko ašaras. Belieka joms palinkėti neprarasti jaunystės širdyse ir kojose.

Šventės rengėjas – Punsko šeiminių būrelis, partnerė – Punsko savivaldybė. Šventė įgyvendinta pagal programą Palenkės NEWFIO 2021–2030, finansuojamą iš Pilietinių iniciatyvų fondo programos NEWFIO 2021–2030. Projekto regioniniai operatoriai: fondas Suverenos Respublikos institutas bei Balstogės socialinė bendrovė Active Go.

INICJATYWA JEST REALIZOWANA W RAMACH PROJEKTU „PODLASKIE LOKALNIE NOWEFIO 2021-23“ DOFINANSOWANEGO ZE ŚRODKÓW PROGRAMU FUNDUSZ INICJATYW OBYWATELSKICH NOWEFIO NA LATA 2021-2030. REGIONALNYMI OPERATORAMI PROJEKTU SĄ: FUNDACJA INSTYTUT SUWERENNEJ ORAZ SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA "ACTIVE GO" W BIAŁYMSTOKU.

XIII suaugusiųjų liaudiškų šokių kolektyvų konkursiniame festivalyje „Pora už poros“

DALYVĖ

Spalio 24 d. Punsco lietuvių kultūros namų vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Vyčiai“ ir Seinų „Lietuvių namų“ vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Seina“ dalyvavome Prienuose vykusiame konkursiniame festivalyje „Pora už poros“. Tai vienas seniausių tokio pobūdžio renginių, Lietuvos nacionalinio kultūros centro organizuojamų nuo 1969 m. Šiomet festivaliu norėta paminėti lietuviško sceninio šokio 115 metų sukaktį ir įrodyti, kad lietuvių liaudies šokių tradicijas galima išlaikyti pasirenkant ir modernias, šiuolaikiškas liaudies sceninių šokių formas.

Prienu kultūros ir laisvalaikio centro scenoje pasirodė šokėjų kolektyvai, kurie buvo atrinkti per antrojo turo virtualią peržiūrą. Tai moterų, merginų, jaunimo ir vyresniųjų liaudiškų šokių grupės iš visų Lietuvos regionų bei mūsų Punsco ir Seinų krašto. Visi kolektyvai pristatė po du šokius. „Vyčiai“ (vadovė Asta Pečiulienė) pašoko

„Vyčiai“

„Dabingą“ ir „Letuką“, o „Seina“ (vadovės Alina Dzimida ir Dalia Astrauskienė) – „Porinčių“ ir „Bajorėlių“. Šventės dalyvių pasirodymus vertino Lietuvos nacionalinio kultūros centro sudaryta vertinimo komisija, kurios nariai pabrėžė, jog „renginiu siekiama puoselėti sceninį šokį, aktyvinti

liaudiškos choreografijos judėjimą, skatinti kolektyvus siekti meistriškumo, originalumo, ugdyti šokėjų ir vadovų meninį skonį, tinkamą tautinių kostiumų dėvėjimą, remti ir palaikyti veikiančias ir naujai susikūrusias šokių grupes, dalytis patirtimi, įvertinti bei pagarsinti geriausias šalies suaugusiųjų liaudiškų šokių kolektyvus ir jų vadovus“.

Antrajame ture buvo išrinkti ir piniginiėmis premijomis apdovanoti kiekvienos kategorijos laureatai. Nepaprastai džiugu, kad pirmą kartą konkurse paskelbtoje užsienio lietuvių kategorijoje laureatės vardą pelnė Punsco lietuvių kultūros namų šokių grupė „Vyčiai“, o pirmąją vietą iškovojė Seinų „Lietuvių namų“ šokių grupė „Seina“.

Trečiasis festivalio turas vyko spalio 30 d. Radviliškyje. Jame varžėsi 22 senjorų grupės.

„Seina“

XIII muzikuojančių šeimų šventė

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

ASTA PEČIULIENĖ

Keisti ir sudėtingi šie ir praėję metai. Daugybė draudimų, ribojimų, reikalavimų... Vis dėlto labai džiaugiamės, kad bent šeimų dar nieks neišskiria ir jos susitikdamos gali pajvairinti savo gyvenimą bei pradžiuginti vieni kitus dainuodami dainas ar grodami nuotaikingas melodijas.

Nuo 2005 m. Punsko lietuvių kultūros namai organizuoja Muzikuojančių šeimų šventę. Iš pradžių ji vyko kasmet (išskyrus 2006 m.), o nuo 2015 m. – kas antri metai. Šio renginio tikslas – skatinti dainavimą ir muzikavimą šeimose. Žmonės kaip tie baravykai... Sako, jei randi vieną, atsargiai žiūrėk, dairykis, nes čia pat rasi visą baravykų šeimynėlę... Taip ir muzikuojančiai – jei dainuoja ar groja vienas, žiūrėk, atsiras ir daugiau talentingų namiškių. O juk muzikavimo, dainavimo tradicijos yra perduodamos iš kartos į kartą, todėl ne taip jau sunku suburti šeimyninį ansamblėlį, tik noro reikia.

Pamenu, pas mus namuose nuo pat mano vaikystės skambėjo lietuvių

Misiukonių šeima

liaudies muzika (dar iš tų juodų plokštelių ar garsajuosčių, vadinamų kasetėmis). Tėtis grodamas akordeonu, o mama dainuodama mus nuolat stebindavo. Negalėjome suprasti, iš kur jie šitiek visko moka... Iš jų ir išmokome galybę liaudies dainų. Ir

kaip smagu dabar šeimos susijimuose susėti visiems ir dainuoti lietuvių liaudies ir estradines dainas. Rodos, jų žodžiai tau galvoje surašyti, nereikia jokių tekstų. Tą patį, jaučiu, visi išsinešę esame iš savų gimtųjų namų. Jei senelis ar tėtis groja, jie labai nori, kad tą meną perprastų ir vaikai, anūkai. Mama, kaip sako Emilija Sinkevičienė-Nevulienė, net neturi vaikų per daug mokyti. Užtenka, kad jus vedasi į bažnyčią ar šeimos susibūrimus. Ir net neįjunta, kaip tie vaikai patys išmoksta lotyniškas maldas, mišių giedojimus, giesmes ar liaudies dainas.

Šiais metais mūsų renginyje pareiškė norą dalyvauti rekordinis šeimų skaičius. Niekada tiek nebuvo – net vienuolika mūsų krašto šeimų. Bet atėjus renginio dienai, spalio 17-ajai, mūsų entuziazmas išblėso. Mat iš tų vienuolikos beliko kaip paprastai devynios. Užteko ir tiek...

Makauskų šeima su Luku Murausku

Sesės Inesa ir Odeta Nevulytės

Sendų šeima

Nors per šitiek metų sudaromi potencialių muzikuojančių šeimų sąrašai ir, pagal mus, tokių mūsų krašte yra arti 60-ies. Vadinasi, į sceną išdrįsta ateiti vos šeštoji jų dalis. Ir tuo reikia pasidžiaugti. Maloniai nustebino dvi pirmą kartą pasirodžiusios jaunos šeimos: Irena ir Rimas Misiukoniai su dukrelėmis Ina ir Aida bei ilgamečio „Klumpės“ muzikanto Dariaus Makauskio šeima (dukrelės Irmina ir Inesa bei sūnėnas Lukas Murauskas).

Misiukonius į sceną atvedė dukrelė Ina. Kartą per repeticiją aš jos paklausiau, ar galėtų paprašyti savo mamos, tėčio ir sesutės padainuoti kokias dvi dainas mums. Ina iš karto pasakė, kad tėtis tai nedainuos, jis gali tik akordeonu pagroti, o dėl mamos ir sesės ji dar pagalvos... Ir ką jūs manot? Atėjo visa puiki šeima. Tiesa, Aida iš miegų, bet išdrįso išeiti į sceną ir padainuoti su sese savo hitą „Pučia vėjas“. O dar vieną dainą („Saulė nusileido už aukštų kalnų“) Ina su mama padainavo a cappella.

Makauskų šeima – instrumentalistai. Tėtis ir Lukas groja akordeonais,

Irmina – smuiku, o Inesa tempą diktavo barškučiais. Muzikantai pagrojo dviejų dainų melodijas – „Plauk sau, skaistus laivelis“ ir „Ko liūdi, berželi žaliasai“. Darių su šeima paragino dalyvauti Valentas Uzdila, pats daug metų (10 kartų) su šeima dalyvavęs šioje šventėje. Valento šeima taip pat muzikantai: akordeonu groja sūnus Arvydas, anūkas Nojus būgną mušė, Gabija smuiku griežė. Valentas multiinstrumentalistas. Jis groja pagal poreikį smuiku, armonika,

akordeonu ar mušamaisiais. Uzdilų šeima taip pat atliko dvi lietuvių liaudies melodijas: valsiką „Po aukštus kalnelius“ bei Punsko krašto maršą.

Dar viena muzikantų šeima – Sendos iš Šlynakiemio. Nors jų šeimoje visi arba dainuoja, arba groja, bet šį kartą į sceną atėjo tėtis Jonas su sūnumi Povilu. Povilas – Suvalkų II laipsnio muzikos mokyklos ketvirtos akordeono klasės mokinys ir mūsų „Klumpės“ muzikantas. Labai džiaugiamės, kad jis savo ateitį sieja su

Vaznelių šeima

Sinkevičių-Nevulijų šeima

muzika. Turime daug vilčių, kad baigęs Muzikos akademiją sugrįš dirbti į mūsų kraštą. Jis su tėčiu irgi pagrojo dvi dainų melodijas: B. Mūro „Tėvų namai“ ir lietuvių liaudies roman-są „Paukščiai pavargę pavasarį grįš“. Sendų šeima šventėje dalyvavo antrą kartą. Svarbu pirmus ledus pralaužti – o paskui jau nuo kalniuko! Noriu nuoširdžiai padėkoti mamai Alicijai, kuri labai rūpinosi ir stengėsi, kad vyrai pagrotų. Ji jiems net repertuarą rinko, derino. Smagu, kad vyras ir sūnus šitaip išreiškia pagarbą žmonai ir mamai...

Dar vieni šventėje pasirodę muzikantai – tai pusbroliai Eimantas Uzdila ir Matas Pečiulis, kurie atliko kūrinį „Venecijos karnavalas“. Eimantas muzikos mokyklos ketvirtos

akordeono klasės mokinys, o Matas – šios mokyklos absolventas.

Kitos šeimos daugiausia dainavo. Dvi dainas mums padovanojo sesės Nevulytės – ketvirtokė Inesa ir septintokė Odeta. Jos nuo mažens dainuoja Punsko LKN vokalinėje grupėje „Balsynėlis“, Punsko parapijos šlovinimo grupėje, ne kartą laimėjusios „Dainorėlio“ Grand Prix, dainavusios įvairiose šventėse Lietuvoje.

Septintą kartą renginyje dalyvavo Vaznelių šeima: mama Aldutė, dukros Alicija Baranauskienė ir Asta Žukauskienė su savo dviem dukrelėmis Inga ir Diana. Ši šeima irgi galėtų būti gausesnė, nes dar daugiau anūkų dainuoja, o kai uošvė gražiai paprašo, tai sakė, jog ir žentai traukia

dainą. Vaznelių moterys ir mergaitės atliko tris kūrinius: liaudies roman-są „Žvangučius pabučiavo šešėliai“, dainą apie partizanus „Mėnulis tikras tėvas jo“ ir A. Raudonikio dainą „Dar širdyje ne sutema“.

Sinkevičiai-Nevuliai kaip paprastai nustebino žiūrovus. Mama Emilija atsivedė ne tik savo tris dukras (Jurgitą, Rūtą Ivoškienę ir Onutę Chmieliauskienę), bet ir du anūkus – Simoną Ivoškaitę ir Matą Chmieliauską. Matas pagrojo trumpą kūrinėlį lamzdeliu, o Simona, dainuodama liaudies dainą „Suka lizdą gervelė“, sau pritarė kanklėmis. Tai retas vaizdas mūsų padangėje. Pasirodo, mergaitę nuotoliniu būdu moko groti mokytoja Laima Proškutė iš Kauno. Jos bendrauja interneto erdvėje. Štai kokių nuostabių dalykų namuose galima išmokti... O visi kartu jie padainavo dainą apie partizanus „Audringą, tamsią naktį gruodžio“ ir dainą apie meilę „Einu taku“. Klausiau, kaip jiems pavyksta vis susiburti ir dalyvauti šventėje (Sinkevičiai-Nevuliai dalyvavo jau devintą kartą). Merginos sakė, kad šeimos varomoji jėga yra mama Emilija: „Mama pasakė, kad dalyvausim, tai ir dalyvaujam.“ Todėl ačiū gerb. Emilijai už tvirtą sprendimą, dėl kurio eilinį kartą galėjome paklausyti dar negirdėtų dainų.

Mūsų šventės puošmena – Batvinskų šeima: Vytautas Batvinskas su dukromis Lidija ir Gabija bei jo sesuo Irena Kalinauskienė su savo vaikais

Matas Pečiulis ir Eimantas Uzdila

Pečiulių šeima

Uzdilų šeima

Batvinskų ir Kalinauskų šeimos

Adomu, Ieva ir Jonuku. Tai, galima sakyti, šeimos ansamblis, dalyvavęs šventėje 11 kartų. Galėjome išgirsti tokius instrumentus, kaip antai smuikas, basetlė, būgnas ir akordeonas. Ba-

tvinskai ir Kalinauskai sudaro folkloro ansamblio „Alna“ pagrindą, todėl turi ir tautinius drabužius, ir girdėti jų susigrojiimo bei susidainavimo lygi. Ši šeima dalyvauja ne tik mūsų šven-

tėse. Ne kartą tokio pobūdžio renginyje yra dalyvavę ir Lenkijoje, ir Lietuvoje. Muzikuojančių šeimų šventėje atliko romansą „Pilnos pievos gėlių raudonųjų“ ir lietuvių liaudies dainą „Mano mama verpėjėla, aš jos padėjėja“.

Virgilijus ir Vilma Anelauskai

O visose trylikoje švenčių dalyvavusi Pečiulių šeima – mama Asta su dukra Ina ir sūnumi Matu – padainavo dvi dainas: „Erškėčiai“ (atlieka J. ir A. Abramavičiai) bei „Kur gimta padangė“ (muz. A. Bražinsko, žodž. S. Žlibino). Mama su dukra dainavo, sūnus pritarė akordeonu.

Tradiciškai šventės pabaigoje pasirodė šeima iš Lietuvos. Tai buvo Vilma ir Virgilijus Anelauskai iš Vilkaviškio. Jie atliko kelis dainuojamosios poezijos kūrinus. Šis šeimyninis duetas ne tik dainuojantis, bet ir grojantis gitaromis. Gera buvo pasiklausyti lietuvių poetų ir kompozitorių dainų, net ir pačios Vilmos kūrybos.

Pabaigoje visi sudainavome „Kur gimėm, kur augom“. Išdailintos padėkos ir kuklios dovanos. Visoms dalyvaujančioms šeimoms įteikėme atminimui pilną gėrybių keraminę lėkštę, o vaikus pradžiuginome saldumynais ir mažytėmis smulkmenomis – įvairiomis spalvingomis dovanėlėmis. Po renginio visus dalyvius ir jų šeimų narius pakvietėme vaisėms į mūsų kavinę „Mūza“.

Nuoširdžiai dėkoju visoms dalyvavusioms šeimoms. Ačiū, kad nugalėjote visus jaudulius, drebančius balsus, rankas ir kinkas, padovanojote publikai puikią, jaukią ir nuotaikingą Muzikuojančių šeimų šventę, kurią vedė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė.

Šį renginį rėmė Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija. Esame laimingi, kad rėmėjų dėka galėjome suorganizuoti kultūros namuose dar vieną prasmingą ir turiningą šeimų pasibuvimą.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Punsko Kovo 11-osios licėjaus koncertas Seinuose

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

PUNSKO LICĖJAUS INF.

Penktadienio vakarą įvyko pirmasis Punsko Kovo 11-osios licėjaus koncertas Seinų „Lietuvių namuose“. Pasirodė mokykloje veikiančios meno būreliai: šokių grupė „Šalčia“ ir mišrusis choras „Pašėsupiai“. Programą pajavairino akordeonistai – Povilas Senda, Robertas Makauskas bei licėjaus absolventas Adrijanas Pykys. Koncertą inicijavo Punsko Kovo 11-osios licėjus, norėdamas sudaryti galimybę Vidugirių ir Seinų „Žiburio“ lietuviškų mokyklų mokiniams, jų tėveliams bei mokytojams, taip pat vietos bendruomenei susipažinti su licėjaus veikla, pasiekimais ir priminti, kad lietuviškas licėjus mūsų krašte gyvuoja jau 65 metus. Renginys tai ir Erasmus+ projekto „Tautinės mažumos – Europos turtas“ pabaiga bei jo rezultatų skleidimo forma. Po koncerto dalyviai ir žiūrovai galėjo pabendrauti prie vaišių stalo (finansuota Erasmus+ projekto lėšomis).

2019 m. licėjui suteikta garbinga Kalbos premija už lietuvių kultūros plėtrai ir visuomenės pažangai svarbių lituanistikos projektų

įgyvendinimą, rūpinimąsi lituanistiniu paveldu ir jo sklaida, taip pat už aktyvią lituanistinę veiklą užsienyje.

Edukacijos fondas kiekvienais metais skelbia visos Lenkijos vidurinių mokyklų reitingą. Sudarant geriausių licėjų sąrašus, atsižvelgiama į moksleivių laimėjimus įvairių dalykų Lenkijos ir tarptautinėse olimpiadose bei brandos egzaminų rezultatus. 2017 ir 2018 metais licėjui buvo skirtas bronzinės mokyklos vardas, o pastaraisiais trejais metais – sidabrinės mokyklos.

Mokykla bendradarbiauja ir sėkmingai vykdo įvairius tarptautinius projektus. Vienas paskutinių – „Kompetencijos tai mūsų ateitis“, kurio tikslas gerinti švietimo kokybę mažose mokyklose organizuojant papildomus būrelius ir išvykas į muziejus, laboratorijas ir universitetus. Punsko licėjaus mokiniai turėjo galimybę gylinti žinias 9 skirtinguose būreliuose.

2018 m. mokykla pradėjo vykdyti tarptautinį Erasmus+ projektą „Tautinės mažumos – Europos turtas“. Projekto partneriai – tai baltarusių

mažumos atstovai Lenkijoje ir Lietuvoje, kurie gyvena buvusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorijoje. „Projektas – tai dar viena galimybė įsitikinti, kad lietuviškose mokyklose vykdomi darbai atneša apčiuopiamų rezultatų. Tik mūsų tautinė mažuma gali pasidžiaugti sava lietuvių kalba kalbančiais namuose jos nariais, kitos tautinės mažumos, kurios mokyklose mokosi gimtosios kalbos tik kaip papildomos, dažnai nevartoja jos namuose. Taigi galime drąsiai teigti, kad mūsų krašto lietuviai dėl protėvių, tėvelių pastangų yra tikras išskirtinumas ir turtas. Todėl išsaugokime tai, ką sunkiai iškovojome. Būkime visi sąmoningi ir leiskime savo vaikus į lietuviškas mokyklas“, – tokiomis įžvalgomis koncerto metu dalijosi mokiniai.

Koncertui pasibaigus licėjaus direktorius Alvydas Nevulis padėkojo visiems atvykusiems bei „Lietuvių namų“ direktorei Onutei Nevulienei. Padėkos žodžiai skirti taip pat diplomatinę tarnybą baigiančiam Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovui ambasadoriui Remigijui Motuzui už visokeriopą pagalbą.

Belieka straipsnį užbaigti koncerto metu nuskambėjusiomis eilėmis:

*Lietuviški žodžiai – kaip bangos:
Žiloji lietuvių kalba*

*Kaip Nemunas pievomis rangos
Per amžius – tautos pažiba!
Didinga, galinga, svajinga,
Daininga, plati jos tėkmė.*

*Pasauly mums nieko nestinga,
Kol skamba kaip auksas giesmė...*

Irenos Gaspervičiūtės nuotr.

Seinai 1918–1920 m. lietuvių ir lenkų konflikte dėl sienų ir tarptautinės politikos labirintuose

Pranešimas skaitytas spalio 15 d. Seinuose vykusioje Lenkijos lietuviškų mokyklų mokytojų konferencijoje

BRONIUS MAKASKAS

1918 m. atkurta Lietuvos valstybė pergyveno kelias tiesiogines invazijas, kurios buvo panašios tuo, kad siekė sunaikinti pačią valstybę, tuo pačiu ir lietuvių valstybinę bei tautinę savimonę. Atkurtos Lietuvos valstybės pamatas buvo lietuvių tautos valią išreiškęs Vasario 16-osios nepriklausomybės aktas, kuriame Lietuvos Taryba, kreipdamasi į kitas valstybes ir tautas, skelbė atskirianči Lietuvą nuo praeityje ją saiščiusių ryšių su kitomis valstybėmis. Tai buvo be galo drąsus ir reikšmingas mūsų tautai apsisprendimas.

Po nepriklausomybės paskelbimo Lietuva atsidūrė tarp trijų stiprių geopolitinių centrų: Maskvos, Varšuvos ir Berlyno. Berlynas, Didžiojo karo pralaimėtojas, buvo priverstas toleruoti tautų apsisprendimo teisę ir tą pačią 1918 m. kovo mėn. su tam tikrom išlygom pripažino Lietuvos valstybingumą. Vokietija dar vylėsi paveikti padėtį Pabaltijyje ir galimai išlaikyti bendrą sieną su tokia ar kitokia Rusija. Lietuvai šis okupantas pralaimėtojas buvo vienintelė jėga, leidžianti išsikrovoti nepriklausomybę.

Sovietinė Rusija propagandos tikslais taip pat paskelbė Lenino ir Stalino pasirašytą Rusijos tautų teisių deklaraciją, garantuojančią laisvą apsisprendimą kurti savarankiškas valstybes, tačiau save laikė Rusijos imperijos paveldėtoja, o imperija labai tiko komunistinės revoliucijos pradinės plėtros idėjai. Lietuvos

savarankiškumas jai buvo kliūtis, todėl šiai valstybei aneksuoti pasirinktas sovietinės kariuomenės lydimas kolaborantas Vincas Kapsukas. Jo marionetinė vyriausybė 1918 m. pabaigoje ir 1919 m. realizavo ir siekė įtvirtinti sovietinę okupaciją užgroboje nepriklausomos Lietuvos teritorijoje. Lietuvai pavyko juos nugalėti. 1920 m. liepos 12 d. Lietuvos ir Sovietų Rusijos sutartimi pastaroji pripažino Lietuvos valstybę, nors ir turėjo vilčių ją aneksuoti.

Varšuva taip pat toleravo tautų apsisprendimo teisę, tačiau jos politikai gviešėsi kokia nors forma atkurti buvusią daugiatautę Respubliką absorbuojant atsikūrusias ar sukurtas valstybes Varšuvos geopolitiniam centrui. Tad Lietuvos nepriklausomybė ir Lenkijai trukdė. Savo tikslams vykdyti ji turėjo nebloggergi organizuotas ir Prancūzijos aprūpintas karines pajėgas, Lietuvoje turėjo savo rėmėjų ir kolaborantų.

Nuo Lenkijos, kaip ir Sovietų Rusijos, aneksinė užmačių Lietuvai teko gintis diplomatiniam ir kariniame fronte. Tačiau ši konfrontacija su Lenkija, ilgaamžė sąjungininke, mūsų tautai atsiėjo labai brangiai: prarasta sostinė ir trečdalis teritorijos su vienu iš trijų svarbiausių etninėse žemėse kultūros centrų – Seinais.

Yra manančiųjų, kad skaudžius savo tautos teritorijos praradimus, valstybę gynusių ir kritusių jos gynėjų istoriją reikia pamiršti ir gyventi šia

diena. Tačiau svarbiau žinoti, ne dėl ko praeitį turėtume pamiršti, bet dėl ko ją prisimename. Prisimename Didžiojo ir Antrojo pasaulinio karų eigą ir padarinius ne todėl, kad jo norėtume ir džiaugtumės skausmingu palikimu, bet kad juos pasmerktume, kad pagerbtume jų aukas ir prisimintume visus jų padarytus demografinius, materialinius ir kultūrinius nuostolius. Prisimename dėl to, kad viską žinotume, kad galėtume vertinti savo kelią į tautinę ir valstybinę laisvę, bet ne tam, kad su kuo nors nenorėtume dabar bendradarbiauti einant Europos Sąjungos kartu su mumis brėžiamu ateities keliu. Pagaliau laisvai galime tirti ir vertinti, prisiminti ir pagerbti už Lietuvos valstybę jos žemėje kritusius kovotojus ir neteisinti okupantų kaip nesusipratėlių. Turime būti solidarūs su savo valstybingumu, tautos apsisprendimais ir okupantų neskirstyti į gerus ir blogus – jie buvo tik okupantai.

Lietuvai skinantis kelią į nepriklausomybę, Rytų Europoje neatsirado stiprios politinės jėgos, kuri būtų tapusi mažesnių valstybių suverenumo saugotoja ir gynėja, tarptautinių santykių moraliniu sargybinu. Tos funkcijos teko ne šio regiono valstybėms, o Didžiojo karo nugalėtojų institucijoms, nors ir joms nepavykdavo įvykdyti teisingumo dėl savų interesų, iškeltų aukščiau deklaruojamų tautų apsisprendimo teisių. Tiesa, pripažinkime, netrūko

Bronius Makauskas

Irenos Gasperavičiūtės nuotrauka

ir geranoriškumo, kuris skendo dezinformacijos, nesusigaudymo liūne.

Atkuriamos Lietuvos situaciją tiesiogiai lėmė Berlynas, Varšuva ir Maskva. Tačiau globalios naujos Europos tvarkos dirigentės (su nemažom išlygom vietos veiksmui) buvo Didžiojo karo laimėtojų (Santarvės) Tautų Sąjungos Aukščiausioji Taryba, Tautų Sąjungos Karinės kontrolės komisija ir Ambasadorių konferencija. Joje pirmuoju smuiku griežė Jungtinė Karalystė, Prancūzija, JAV ir Italija, vadinamasis Didysis ketvertukas: Deividas Loidas Džordžas (David Lloyd George), Žoržas Klemanso (Georges Clemenceau), Vudrovas Vilsonas (Woodrow Wilson) ir Viktorijus Emanuelis Orlandas (Vittorio Emanuele Orlando).

Prancūzijos pagrindinis tikslas buvo galutinai sunaikinti Vokietijos galias bei neprileisti prie Rusijos ir Vokietijos bendros sienos sukūrimo. Viltasi, kad tokį barjerą tarp šalių pajėgi sukurti jos remiama Lenkija. Buvo manoma, jog tam tikru barjeru, „sanitariniu kordonu“ gali tapti

ir „Baltijos provincijos“, kaip buvo mėgstama sakyti Taikos konferencijos didžiųjų veikėjų (Balfouro ir Klemanso). Lenkijos veržimosi už savų etnografinių ribų nepageidavo Didžioji Britanija. Jos 1918 m. gruodžio 10 d. Memorandume Taikos konferencijai buvo teigiama, kad Lenkijos plėtimasis į Rytus, ypač Lietuvos prijungimas (net jeigu jos piliečiai lietuviai, kaip teigė Lenkija, pasisakytų už prisijungimą), keltų Lenkijai daugiau pavojų, o ne didintų stabilizaciją Rytuose.

Didžioji Britanija, kaip Prancūzijos sąjungininkė, bet ir konkurentė, nenorėjo per daug susilpninti Rusijos (su kuria ją praeityje siejo glaudūs ekonominiai ryšiai) stiprinant Lenkijos plėtimąsi į Rytus, kas reiškė galimus konfliktus ne tik su Lietuva, bet ir su Sovietine Rusija. Bandė silpninti Prancūzijos įtaką Pabaltijyje.

JAV (kurių karinė misija viena iš pirmųjų buvo pasiūsta į Lietuvą ir Pabaltijį) prezidentas V. Vilsonas parėmė pirmosios demarkacijos linijos (1919 m. birželio 18 d.) Suvalkijoje nustatymą, nepaisant Lenkijos ir Prancūzijos sugestijos, jog tai netikslinga, nes Lietuva neturi pajėgų ją kontroliuoti. JAV pritarė minčiai palikti Suvalkijoje Vokietijos civilinę ir karinę administraciją, siekiant sumažinti lietuvių ir lenkų konflikto grėsmę. Tačiau vokiečiai panaudojo savo poziciją lietuvių ir lenkų konfliktui gilinti (iš Seinų jie pasitraukė 1919 m. rugpjūčio 10 d., iš Suvalkų rugpjūčio 22 d.).

Italija, užsiėmusi savo sienų reikalais, dažnai oponavo Aukščiausiosios

Tarybos sprendimams ir palankiai žvelgė į Lenkijos teritorines ambicijas. Japonija, atlikusi svarbų vaidmenį karo metu jūros frontuose, buvo nuo Europos naujos tvarkos dėlionių nustumta. Jos atstovus Santarvė dažnai angažavo į teritorinius konfliktus tiriančias komisijas. Japonijos atstovas kpt. Yamawaki Masataka dalyvavo ir Tautų Sąjungos komisijoje Suvalkijoje.

Versalio konferencijoje naujos tvarkos dėl vakarų sienų klausimas buvo ryžtingiau sprendžiamas, nebijant nubausti Vokietiją ir Austriją–Vengriją. Vidurio ir Rytų Europoje daugiausia naudos turėjo Čekoslovakija, kurios teritorija buvo žymiai išplėsta įterpiant kartu per 3 mln. vokiečių ir 1 mln. vengrų. Edvardo Benešo Memorandumas buvo patenkintas beveik 100 procentų. Šiame Versalio „dalybų“ fone neturėtų stebinti Lietuvos delegacijos siekiai aprėpti etnografinės Lietuvos plotus.

Lenkijos delegacija, pakviesta į Taikos konferenciją Paryžiuje (1919 m. sausio 18 d. – 1921 m. sausio 20 d.), atvyko su gausia ekspertų, patarėjų, techninių darbuotojų (per 200 asmenų) grupe ir įsitaisė dideliame Paryžiaus viešbutyje. Prancūzijos apmokamame. Lenkija buvo pripažinta konferencijos nare. Jos pradinė derybinė pozicija Lietuvos atžvilgiu buvusi Romano Dmowski (Roman Dmowski), tautinių demokratų vadovo, suformuluota inkorporacinė (aneksinė) idėja. Atseit lietuvių gentis nėra pasiekusi tinkamo civilizacinio lygio, todėl tapsianti Vokietijos ir Sovietų Rusijos intrigų lauku. Taigi jos likimą geriausia sieti su Lenkija. Ši pozicija, Lietuvos ir Didžiojo ketvertuko veikiamą, keitėsi ir virto „lankstesne“ suverenos Lietuvos be Vilniaus.

Krašte veikiančio Lenkijos valstybės viršininko ir kariuomenės vyriausiojo vado Juzefo Pilsudskio (Józef Piłsudski) bei jo sąjungininkų, vadinamosios Belvederio stovyklos (daugiausia LDK stambiųjų žemvaldžių „stumbrų“), koncepcija

buvo vadinama federalistine, tačiau ji nedaug bendro turėjo su klasikinės formos federacija. Pats Pilsudskis sakęs: „Nesu nei aneksionistas, nei federalistas. Kadangi Europoje populiaros tapo Vilsono doktrinėlės, tai linkstu prie federalizmo, bet nematau rimto darbo be pistoleto kišenėje“ (iš jo pokalbių su Leonu Vasilevskiu (Leon Wasilewski), atsakingu už santykių su Lietuva mezgimą, bei Ignacu Paderevskiu (Ignacy Paderewski), tuometiniu premjeru ir prezidento Vilsono bičiuliu). Endekų ir Belvederio stovyklos užsienio politika Taikos konferencijoje, galima sakyti, buvo vienalytė.

Lietuva į konferenciją nebuvo pakviesta. Nepaisant to, ji išsiuntė savo atstovus į Paryžių, kurie turėjo atstovauti Lietuvos interesams, tiesiogiai Taikos konferencijoje nedalyvaudami. Lietuvos delegaciją sudarė etnografinės Lietuvos ir JAV lietuvių atstovai. Jai vadovavo Augustinas Voldemaras.

Lietuvos reikalai Taikos konferencijoje buvo sprendžiami Baltijos reikalų komisijoje, kurioje buvo Lenkijos reikalų pakomisijys.

Prancūzijos ministrui pirmininkui Ž. Klemanso buvo įteikta Lietuvos nota. Jos delegacija pirmiausiai siekė nepriklausomybės pripažinimo bei teritorijos išplėtimo plačiai interpretuojamu etnografiniu principu. Kertiniu reikalu tapo Lietuvos savarankiškumo teisės pagrindimas santykiuose su Lenkija, atmetant jos aneksinius ir „federalinius“ siekius. *Nota bene* Lenkija ginče su Lietuva etnografinį principą laikė tik kalbiniu elementu, o Vakarų Europos ir JAV ekspertai šį terminą interpretavo plačiau, panašiai kaip ir lietuviai.

Prieiname prie mums rūpimų Lenkijos ir Lietuvos santykių bei Seinų vaidmens juose. Pirmiausia santykius bandė aiškintis Jurgis Šaulys, atvykęs 1919 m. balandžio viduryje į Varšuvą. Jam pradžioje nepavykus pasikalbėti su valstybės viršininku Pilsudskiu, juos aiškinosi Varšuvos lietuvių Savitarpio pagalbos draugijos vadovybė. Sulaukta Pilsudskio palinkėjimo stiprinti Lietuvos valstybingumą, kuriam jis atseit nepriešingas, bet tik etnografinėse ribose. Jis pažymėjo, jog tokia

Lietuva greičiausiai bus be Vilniaus. Atsisveikindamas su lietuviais pasiūlė Lietuvos poziciją išdėstyti raštu. Dar Lietuvos delegacijai neišvykus iš Varšuvos Lenkijos kariuomenė puolė Vilniaus kryptimi, kad jį paimtų iš bolševikų ir lietuvių.

Užėmus Vilniaus kraštą ir Vilnių 1919 m. balandžio 22 d. Pilsudskis kreipėsi į buvusios LDK gyventojus, patikindamas, kad jie patys galės spręsti apie savo likimą. Tai buvo politinis ėjimas visų pirma Santarvės Aukščiausiąjai Tarybai nuraminti. Tolesnius karinius žingsnius Pilsudskis nukreipė į Vakarų Lietuvos gilumą ir Baltarusijos kryptimi. Suintensyvėjo Lietuvoje Vyriausiosios vadovybės gen. štabo apmokamas politinis-diversinis darbas. Įvyko pirmieji susidūrimai su Lietuvos kariuomene, tuo metu kovojusia su bolševikais. Lietuva protestavo prieš lenkų veržimąsi į teritoriją, kuri niekad Lenkijai nepriklausė. Taikos konferencijoje Paryžiuje reikalavo lenkų pasitraukimo iš Lietuvos teritorijos.

(Bus daugiau)

Bendruomenės žinios

LLB VALDYBOS INF.

Lapkričio 7 d. posėdžiavusi Lenkijos lietuvių bendruomenės (LLB) valdyba aptarė aktualiausių veiklos klausimus. Daug dėmesio skirta lietuvių švietimo ir kultūros centro Suvalkuose kūrimui. Negavusi paramos iš Lenkijos centrinės valdžios ir Suvalkų miesto vadovybės, LLB valdyba priėmė sprendimą kreiptis į Lenkijos lietuvių bendruomenės narius ir prašyti padėti rasti Suvalkuose tinkamą sklypą minėto centro statybai. „Jeigu

turite tokį sklypą pardavimui, žinote, kas norėtų parduoti arba galite padėti rasti pardavėją, prašom pranešti...“ – rašoma pranešime.

LLB valdybos posėdyje taip pat kalbėta apie lietuvių bendruomenės veiklos strategijos kūrimą. Neseniai vykusio LLB suvažiavimo metu priimtas nutarimas, kuriuo raginama nuodugniau analizuoti lietuvių bendruomenės padėtį ir bandyti sukurti veiklos strategiją, kuri padėtų bendruomenei saugoti tautinę tapatybę.

LLB valdyba nutarė, kad stengsis parengti klausimyną, kurio pagrindu bus surinkti pasiūlymai, kurias bendruomenės veiklos sritis reikėtų stiprinti, kokių tikslų įgyvendinimo siekti 5, 10 ar 15 metų perspektyvoje. Dalyvauti kuriant tokią strategiją bus raginamos kultūros ir švietimo įstaigos, žiniasklaidos, verslo atstovai ir visi, kam rūpi šio krašto ateitis.

LLB valdybos posėdžio metu aptarti ir kiti bendruomenei aktualūs klausimai.

„Prie Uždūšinių stalo“

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Vėlinės – ypatingas metas, kai širdimi ir mintimis sugrįžtame prie iškeliavusiųjų Anapus. Visų šventųjų dieną lankome kapus, uždegam atminimo žvakeles, meldžiamės už artimuosius. Kaip laidojimo, taip ir mirusiųjų atminimo ir pagerbimo tradicijos – labai senos. Jos lydėjo ir šiųmetį Vėlinių koncertą, vykusį spalio 31 d. Punsko lietuvių kultūros namuose.

Lietuviai tikėjo, kad Visų šventųjų naktį, tuoj po pirmųjų gaidžių, visos vėlės yra paleidžiamos iš skaistyklos ir nebekenčia kančių. Tada jos visos keliais ir takeliais būriais ir pavieniui traukia melstis į bažnyčias arba eina į savo namus aplankyti gyvųjų. Tą vakarą namiškiai susėda vakarienei kartu su savo artimųjų ir giminaičių vėlėmis. Taip atsirado koncerto pagrindinė mintis ir pavadinimas „Prie Uždūšinių stalo“.

Nepaprastai įdomu buvo ieškoti tautosakoje aprašymų, kaip buvo švenčiamos Vėlinės, kokie ritualai buvo atliekami, ką simbolizavo pasikiri vakarienės elementai. Pacituosiu kelis ypač įdomius fragmentus:

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

- „Klajojančios vėlės“ – tai tragiškai, ne sava mirtimi mirusieji ir mirę nekrikštyti kūdikiai. Tokios vėlės kartais pasivaidenančios, gąsdinančios ir meldžiančios, kad gyvieji jas prisimintų.

- Vėlinių dieną Dievas leido mirusiesiems aplankyti savo gyvuosius giminaičius, tik gyvieji jų negali pamatyti. Vėlės ateina prašydamos,

kad jie melstųsi už jas.

- Uždūšinių dienoje būna bažnyčios pilniausios dūšių, kaip silkių – jos tądien nedega ugnyje, tai džiaugiasi ir meldžiasi. Tiktai tos dūšios, kurių motinos labai rauda, ateina šlapios – žemiškos ašaros sušlapina jų rūbą. Todėl mirusių nereikia labai apraudoti.

- Visi elgetos, kokie tik parapijoje yra, sueina tą dieną sėdėti ant šventoriaus. Moterys dalina duoną ir ragaišį, vyrai – pinigus. Ir duodantieji, ir imantieji žino, kokiam reikalui dalijama, žino, kad taip užperkamos maldos „už dūšias, čysciuje kenčiančias“.

- Vėlinių naktis dažnai lietinga, dangus verkia ir trukdo žmonėms vaikščioti, kad šie nedrumstų ramybės vėlėms.

- Pamačiusios degant žvakeles, vėlės ateina ir meldžiasi prie šventųjų smūtkelių. Ugnelė degama tam, kad vėlės sušiltų.

- Vėlinių vakare negalima pas paneles eiti, nes per metus dvasios persekios tą jaunikį.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

- Negalima nešti laukan sąšlavų ar pelenų, nes vėlėms į akis pribersi, prikrsi. Negalima ir vandens lieti, nes vėles gali aplaistyti.

- Prieš Vėlinės nešluodavo jaujos, palikdavo dyką, kad dūšios galėtų šildytis.

- Uždarydavo šunis, atverdavo langus, duris, kad vėlėms būtų lengviau patekti į vidų. Slėpdavo aštrius daiktus, kad nesusižeistų. Draudžiama juoktis, triukšmauti, kad vėlių neižeistum.

- Buvo paprotys mirusius iš kapų į pirtį ir puotą kviesti. Kiek užprašė dūšių, tiek kėdžių statė, tiek marškinių dėjo. Stalus apstatė valgiais ir gėrimais. Po to vaišes keldavo ir kapinėse. Tą vakarą giedamos šventos giesmės.

- Užstalėj atsisėdęs tėvas pirštu modavo į visas keturias šalis, kviesdamas vardais mirusiuosius gimines iki pat prabočių, kurių tik beatminė vardus. Paskui į visas šalis laistydavo alų, degtinę, midų ir pieną. Ant stalo padėdavo duonos, mėsos, sūrio, šaltienos, kiaušinienės (pautienės), grucės, grikių košės, kopūstų.

- „Vėlių duoną“ šeimos vyriausias iškėlęs virš galvos sakydavo, kad kitais metais užaugtų dideli rugiai, sulaužydavo ir padalindavo šeimos nariams.

- Prieš valgant kiekvienas turi paimiti į rankas nuo šeimininko uždegtą žvakę, triskart apeit aplink stalą, o paskutinis turi pastatyti tą žvakę stalo vidury. Šeimininkas, paėmęs šaukštą, pila po stalu tris kartus kožno viralo. Vėlės maitinamos ir per Žolines, ir per Kūčias, ir Velykų rytą.

Šitų gana magiškai skambančių tradicijų lydimi Punsko LKN teatralai – Klojimo teatro, „Kregždės“ ir „Kregždutės“ artistai, sukūrė reginį, nukeliantį žiūrovą tiek į praeitį, tiek į mistinį vėlių pasaulį. Scenoje nepritrūko nei dainų (šįkart skambėjo senosios vėlėms skirtos dainos ir giesmės), nei poezijos (kadangi šiemet Vytauto Mačernio metai – koncerte aidėjo jo kūryba). Visa tai apipynė pagrindinį momentą – minėtuves. Kadangi praeitais metais dėl pandemijos koncertas buvo atšauktas, šiemet prisiminėme Anapilin iškeliavusius 2020 ir 2021 metais.

Po koncerto vyko tradicinė eisena į kapines, kur sustojome ties garsaus mūsų krašto muzikanto, dainininko Juozo Banseviciaus kauburėliu. Vėliau pagal tradiciją buvo deginami seni kryžiai. Visa tai vyko Visų šventųjų išvakarėse, kuomet turbūt visi

mintimis iškeliuojame dausų link. Toks metų šventės prologas – apvalantis, padedantis susitaikyti, neleidžiantis užmiršti.

Vis dėlto tą vakarą šiek tiek ramybę drumstė vaikučiai, kurie pagal vakarietišką paprotį, greičiausiai švėsdami Helovino šventę, ėjo po namus su „Pokštas ar saldainis?“ lūpose. Koks milžiniškas kultūrų susikirtimas tokiam mažam Punsko miestelyje. Visame pasaulyje mirusieji pagerbiami įvairiais būdais, kiekviena tauta, gentis pagal savo paprotį prisimena išėjusius artimuosius. Mūsų krašte, kaip ir Lietuvoje, artimųjų paminėjimo prasmė ir forma toli gražu ne „heloviniška“. Kasdien pastebime Vakarų kultūros invaziją ir greičiausiai nesame pajėgūs jai atsispirti, bet galime bandyti siekti, kad mūsų tradicijos ir papročiai būtų gerbiami ir saugomi. Tai nuo mūsų priklauso, ar vaikui lapkričio 1–2 d. bus persirengėlių šventė, ar kapų lankymo ir žvakelių degimo dienos.

Ačiū visiems teatralams, kurie kaip paprastai rado laiko ir noro dirbti kartu rengiant Vėlinių koncertą. Ačiū „Jotvos“ sambūriui už šokį ir paskolintus kostiumus. Ačiū tradicinį maistą vėlių vakarienei pagaminusioms šeiminkėms. Ačiū visiems eisenos dalyviams ir žiūrovams, kuriems toks prologas prieš Visų šventųjų dieną dar svarbus ir reikalingas.

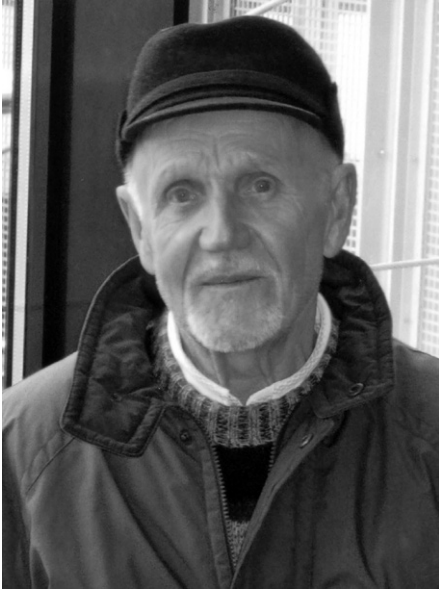

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Minėtuvs Punske

JURGIS PEČIULIS

1929 10 07–2020 11 29

Kilęs iš Kampuočių kaimo Jurgis Pečiulis buvo tylus, gero būdo vyras. Vedęs atėjo ūkininkauti pas uošvius į Ožkinius. Dar jaunystėje aktyviai dalyvavo tiek vyrų, tiek mišriame chore, neatsisakydavo pagiedoti ir prie mirusiųjų. Buvo nepavarduojamas kaimo siuvėjas. Jo siūtus kailinius dėvėjo kadaise Punsko klebonas Ignas Dzermeika. Jurgis turėjo dar vieną aistrą – šachmatus. Kartu su žmona Danute gyveniman išleidęs keturis vaikus, sulaukęs aštuonių anūkų atgulė ramaus amžinojo poilsio.

Lai kapų lopšinė Jums ošia svyruo-kliai beržai.

VITAS DEGUTIS

1961 04 25–2020 12 17

Vitas Degutis – reto gerumo ir nuoširdumo Punsko gyventojas. Optimizmu trykstantis, prekybininko gyslelę išsiugdęs, nenuilstantis žvejys – toks buvo Degučių Vitukas. Mėgo

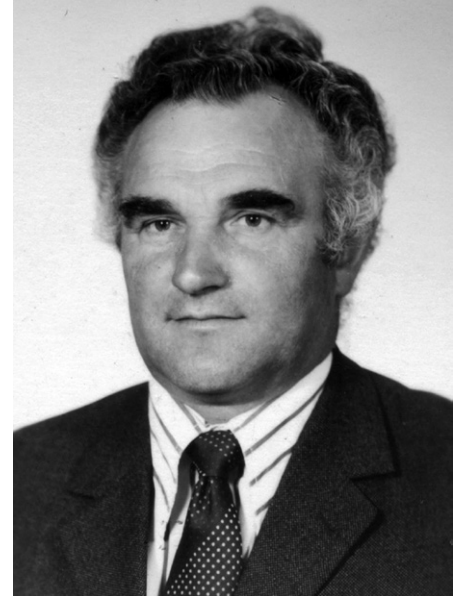
bendrauti su žmonėmis, dalyvavo Punsko lietuvių kultūros namų vykdomame projekte „Jei rankos prabilų...“, jo sukurti darbai buvo jam pasididžiavimas ir džiaugsmas. Ypač aktyviai reikėsi „Viltelės“ klube bei III amžiaus universiteto studentų gretose, pastaraisiais metais atsiskleisdamas šios grupės vaidinimuose. Nors savo šeimos nesukūrė, daug draugiškų šeimų jį laikė savo namiškiu.

Ramaus Tau amžinojo poilsio, Vitai...

VALENTAS MULIARČIKAS

1942 03 28–2021 01 23

Tą lemtingą šeštadienį, dar su anūkais spėjęs atšvęsti Senelių šventę, amžinuoju miegu užmigo Punsko miestelio gyventojas Valentas Muliarčikas. Gimęs ir užaugęs Lietuvoje, į Lenkiją su tėveliais, sesute ir broliu sugrįžo tik 1959 m. Po penkerių metų sukūrė šeimą su Genute Abukauskaite iš Šlynakiemio, susilaukė trijų vaikų ir tiek pat anūkų. Visą savo gyvenimą nepaprastai mylėjo Lietuvą ir lietuvių

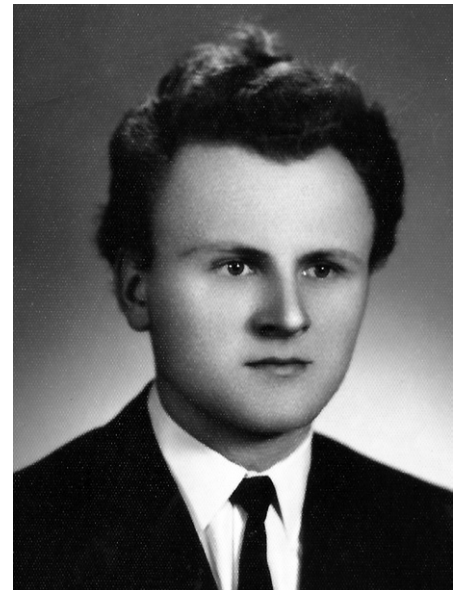

kultūrą. Mėgo dainuoti, todėl ilgus metus kartu su žmona dalyvavo Punsko etnografiniame ansamblyje „Gimtinė“.

Valantai, artimųjų ir ansamblių gedulo tylą dar ilgai budės prie Jūsų kapo.

JUOZAS KUCULIS

1947 05 26–2021 02 20

Klastūnė liga iš savo gniaužtų nepaleido dar vieno paprasto ir nuoširdaus Punsko gyventoją, aistringą Lietuvos bičiulio – Juozo Kuculio. Įgijęs agronomo specialybę, jis dirbo įvairiose įstaigose, bet į pensiją išleidome jį iš kultūros namų, kur dirbo ūkvedžiu. Nors Juozas visus darbus atlikdavo savo ritmu, viskas buvo padaryta ir sutvarkyta. Mūsų prisiminimuose jis išliks tylenis, daug nekalbantis bendradarbis. Tačiau tai buvo žmogus, kuris niekada nieko neįskaudino, nežeidė, visuomet linkęs buvo padėti, pagelbėti. Lietuva, jos politinis ir kultūrinis gyvenimas – tai Juozo susidomėjimų akiratis.

Lai gimtoji žemė Jums, Juozai, būna lengvesnė už gyvenimą.

JONAS RAMANAUSKAS
1948 06 29–2021 03 31

Vos spėjęs išgirsti pirmą pavasario paukščių čiulbesį, akis amžiams užmerkė Punsko gyventojas Jonas Ramanauskas. Jonas kilęs iš Valinčių kaimo, namą pasistatęs Punske, čia ir nugyveno visą savo gyvenimą. Su žmona Stase sulaukė keturių vaikų. Jiedu ramiai ir gyveno, kol neišskyrė žmonos mirtis. Jonas buvo dainuojantis žmogus, todėl po žmonos netekties nusiraminau ir užuojautą

rasdavo dainuodamas etnografiniame ansamblyje „Gimtinė“.

Tu išėjai, Tėveli, ir užgeso namų žiburėlis...

NATALIJA BALKUVIENĖ
1939 05 12–2021 04 23

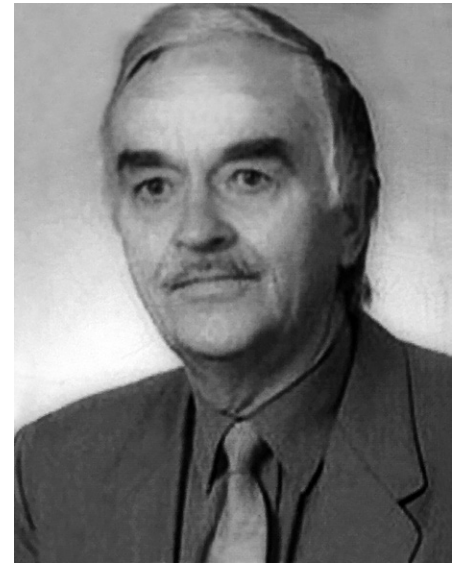

Siaučianti pandemija nusinėšė daug aukų, tarp jų Trakiškių kaimo gyventoją Nataliją Balkuvienę. Ji buvusi Šliaužytė iš Šlynakiemio kaimo. Nuo pat jaunystės mėgo dainuoti ir šokti, todėl dalyvavo kaimo saviveikloje, pastaraisiais metais „Tėviškės aidų“ ansamblyje. Puikiu sopranu pastiprino ir Punsko bažnytinį chorą. Buvo kviečiama giedoti per šermenis. Keliasdešimt metų nešdavo altorėlį bažnytinėse procesijose. Kartu su broliu, vyru ir pusėsere dalyvavo Muzikuojančių šeimų šventėje. Jos jautrumas, sugebėjimas išklaudyti, paguosti ir užjausti kitus lėmė, jog turėjo didelį būrį draugų, o anūkėms tapo pati geriausia ir mylimiausia draugė močiutė.

Lai kapų beržai Jums oš amžiną lopšinę.

JONAS STASKEVIČIUS
1939 07 16–2021 08 08

Eidamas 83-iusius, amžinajam

poilsui atgulė buvęs mokytojas ir Punsko pagrindinės mokyklos direktorius Jonas Staskevičius. Jis buvo jauniausias Trakiškių Staskevičių sūnus. Šeima buvo itin muzikali, ypač garsėjo skambiais balsais. Jonas – tai pirmosios Punsko licėjaus laidos absolventas. Išėjęs tarnauti į kariuomenę, susipažino su savo žmona, su kuria susilaukė 3 vaikų ir 8 anūkų. Džiaugiamės, kad muzikavimo tradicijos puoselėtos ir perduotos Jono vaikams ir anūkams. Jis buvo nepaprastai geros širdies, nuolankaus būdo žmogus. Nieks iš jo artimųjų niekuomet negirdėjo Jono tariant kokį blogą žodį apie bet kurį asmenį.

Koks ramus ir tyras buvo Jūsų nueitas kelias, Jonai, toks tebūna ir atilsis po verkiančiais tėviškės beržais.

MATAS ŠUPŠINSKAS
1997 04 12–2021 08 14

Kai visas Punskas eilinį kartą ruošėsi Žolinių atleidams, jų išvakarėse paryčiais angelai ant savo sparnų išsiviliojo Šupšinskų šeimos angeliuką – 24-erių metų jaunuolį Matą. Trumpas ir alinantis buvo Mato gyvenimo kelias. Besimokydamas Punske, jis rasdavo laiko kultūrinei veiklai

– šoko choreografiniame „Jotvos“ sambūryje, dainavo licėjaus „Pašešupių“ chore. Buvo įstojęs į Kauno technologijos universitetą studijuoti informatiką, tačiau 2017 m. nustatyta diagnozė sužlugdė visus jaunuolio planus ir tikslus. Galiausiai onkologinė liga buvo nugalėta, bet išsekęs organizmas nepajėgė įveikti plaučių uždegimo...

*Sūneli, kokią saulę padėti Tau po
kojom, kad nebūtų taip šalta kape?*

Vėlinių minėtuvėse Punske dar buvo paminėti ir žmonės, apie

kuriuos jau anksčiau rašyta „Aušroje“, kertelėje „Išėję negrižti“. Tai:

Valdas Bobinas iš Punsko (1971 09 13–2020 11 14),

Juozas Bansevičius iš Valinčių (1948 01 02–2021 02 05),

Kazimieras Jurkūnas iš Punsko (1931 12 12–2021 04 05),

Julija Ustach iš Seinų (1929 07 13–2021 06 21),

Aldona Kislo iš Suvalkų (1932 11 17–2021 08 08),

Aldona Pečiulienė iš Vaiponios (1967 03 21–2021 08 27),

Tomas Vaznelis iš Burbiškių (1988 09 27–2021 09 17).

Minėtuvės Seinuose

JURGIS MISIUKONIS

Gimė 1930 m. Klevuose. Turėjo vyresnius sesę Magdaleną ir brolių Juozą. 1955 m. Jurgis susituokė su Ele Misiukonyte iš Klevų kaimo. Jie susilaukė 3 vaikų. Jurgis buvo geras ūkininkas, taip pat tikras Lietuvos ir mūsų krašto patriotas. Kovojo dėl pamaldų lietuvių kalba Seinų bazilikoje, dalyvaudamas lietuviškuose giedojimuose po lenkiškos Sumos.

1951 m. labai nukentėjo nuo komunistų, vos išgyveno. Prieš 13 metų atsikėlė gyventi į Seinus. Buvo pamaldus žmogus. Susilaukė 11 anūkų ir 8 proanūkių.

VYTAUTAS JANKELIŪNAS

Anapilin iškeliavo šių metų spalį, sulaukęs 89 metų. Tai vienas iš kovotojų dėl lietuviškų mišių Seinų bažnyčioje. Vidugirių kaime vaidino, dainavo ansamblyje „Rūta“.

BIRUTĖ PAŠKEVIČIENĖ

Mirė šių metų spalio pabaigoje, sulaukusi 75 metų. Pasitarnavo mūsų kraštui visų pirma kaip lietuviškų klasių mokytoja. Gyveno Dusnyčioje, vėliau Radžiūčiuose. Buvo aktyvi kaimo bendruomenės narė, nuoširdi ir gera. Išaugino tris vaikus. Visi jie sukūrė lietuviškas šeimas.

„Koks trapus gyvenimas“

„AUŠROS“ INF.

Per pastaruosius dvejus metus labai daug mūsų artimųjų iškeliavo Anapilin. Pandemijos sąlygomis ne visus juos galėjome tinkamai atsisveikinti ir pagerbti, nes buvome ribojami įvairių draudimų ir... baimių. Galėjome tik įsitikinti, koks trapus šis žemiškasis gyvenimas. Prieš metus buvome pasiruošę paminėti brangius mūsų bendruomenei žmones, iškeliavusius į amžinybę nuo 2019 m. lapkričio iki 2020-ųjų spalio pabaigos. Nepavykus suorganizuoti tradicinio minėjimo, mirusiųjų trumpas biografijas išspausdinome „Aušroje“.

Šiais metais per Vėlinių minėtuves Seinuose prisiminti pernai ir šiemet šį pasaulį palikę mūsų bendruomenės nariai. Scenoje pasirodė jaunimo šokių grupė „Seina“, vokalinis ansamblis „Intro“, ansamblis „Galadusys“, eiles deklamavo „Žiburio“ mokyklos mokinės, Anapilin išėjusiųjų trumpas biografijas skaitė Onutė Nevulienė ir Žilvinas Macukonis. Rengiant koncertą talkino Janina Macukonienė ir Eugenija Pakutkienė, jį režisavo „Lietuvių namų“ kultūros skyriaus

vadovė Dalia As-trauskienė.

Trumpos biografijos pristatytos 2020 m. mirusių Julijos Gasperavičienės, Juozo Gasperavičiaus, Vytauto Vilkelio, Jono Mazausko ir Eugenijaus Petruškevičiaus, 2021 m. palikusių šį pasaulį Jurgio Mišukonio, Vytauto Jankeliūno, Birutės Paškevičienės (jų trumpos biografijos pateikiamos 21 psl.), Viktoro Buvelskio, Aldonos Leončikienės, Tomo Vaznelio, Birutės Macukonienės, Julijos Stokeliūnaitės-Ustach, Juozo Budzinsko, Aldonos Leončikaitės-Kislo, Emiliaus Marcinkevičiaus (apie juos jau buvo rašoma „Aušroje“, kertelėje „Išėję negrįžti“). Paminėta, kad 2020-aisiais mirė: Janina Jasevičienė iš Radžiūčių, Janina Čiurlionienė iš

Irenos Gasperavičienės nuotr.

Seinų, Irena Žukauskienė iš Burbiškių, Ona Turavičienė iš Seinų, Albinas Balulis iš Seinų, Juozas Vaznelis iš Navasodės, Anelė Skripkienė iš Dusnyčios, Onutė Fiutauskienė iš Seinų, Ona Tumelienė iš Punsko kaimo, o 2021 m. Gražina Pečiulienė iš Rakelijos, Leokadija Jančiulienė iš Žagarių, Genovaitė Boračiauskienė iš Klevų, Julija Marcinkevičienė iš Klevų, Aldona Stankevičienė iš Burbiškių, Danutė Miškeliene iš Žagarių, Michalina Berneckienė iš Seinų, Marytė Karaneckienė iš Bubelių, Stasys Karaneckas iš Bubelių, Anelė Vektorienė iš Žagarių, Juozas Karaneckas iš Konstantinavkos, Genė Virbalienė iš Dvarčėnų, Vladas Macukonis iš Žagarių, Juozas Kmieliauskas iš Juodeliškės, Aldona Kmieliauskienė iš Juodeliškės, Aldona Valinčienė iš Seinų, Ona Turavičienė iš Seinų.

Irenos Gasperavičienės nuotr.

Punsko valsčiaus socialinių problemų įvertinimas

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ 2021 m. 7 nr.

• Rekomenduojama taip pat organizuoti priklausomybių gydymo centrų darbuotojų profesinio tobulėjimo mokymus, kurių tema: asmenys, priklausomi nuo alkoholio. Tokie mokymai turi būti skirti ne tik darbuotojams, bet ir vadovybei, kuri privalo žinoti, kaip reaguoti ir kokių veiksmų imtis, susidūrus su priklausomybių turinčiais ar pavojų kitiems asmenims keliančiais gyventojais.

• Transporto priemonės vairavimas būnant neblaiviam – 30,85 proc. gyventojų pripažino, kad bent vieną kartą patys atsidūrė tokioje situacijoje, o 43 proc. apklaustųjų buvo tokios situacijos liudininkai. Šie duomenys, tai įspėjimas, nes toks žmonių elgesys, tai ne tik teisės pažeidimas, bet ir tiesioginis pavojus vietos vairuotojams bei visuomenei. Siekiant išvengti tokių situacijų valsčiuje, rekomenduojama, kad policija vykdytų gausias prevencines priemones, susijusias su transporto priemonių vairavimu pavartojus alkoholio.

• Be to, verta organizuoti vairuotojams skirtą ekspertų saugaus vairavimo mokymų ciklą bei rengti gyventojų informavimo kampanijas, kuriomis siekiama išaiškinti transporto priemonių vairavimo pavartojus alkoholį pasekmes, valsčiaus teritorijoje kabinant įvairius plakatus, skelbiant konkursus ar platinant brošiūras.

• 7 proc. Punsko valsčiaus gyventojų patikino, kad bent vieną kartą vartojo narkotikus ir psichoaktyvias medžiagas. Tai nedidelė gyventojų dalis, lyginant su likusiais valsčiaus gyventojais, vis dėlto rekomenduojama organizuoti seminarus Socialinės pagalbos centruose ir kitose organizacijose priklausomybių nuo narkotikų ir psichoaktyviųjų medžiagų prevencijos temomis.

• Siūloma taip pat rengti personalo – socialinių darbuotojų, mokytojų, terapeutų – mokymus, susijusius su darbu su retkarčiais ar žalingai narkotikus vartojančiais asmenimis, bei investuoti į įrangą ir medžiagas, kurios padės tobulinti terapeutų gebėjimus.

• Gyventojai patikina, kad dažniausiai informacijos apie alkoholį ir psichoaktyvias medžiagas randa internete ar išgirsta televizijoje (84 proc.). Svarbu į tai atsižvelgti ir prisitaikyti prie šiuolaikinio gyventojų gyvenimo būdo – vykdyti kampanijas interneto svetainėse ar socialiniuose tinkluose bei vietos televizijoje.

• Rekomenduojama tęsti veiksmus, kuriais siekiama stiprinti vietos bendruomenės integraciją, remiant šeimas, susiduriančias su įvairiomis socialinėmis problemomis, be kita ko, priklausančias smurto, alkoholio ar narkotikų vartojimo rizikos grupei.

• Kalbėdami apie smurtą šeimoje, gyventojai pripažino, kad kartais jie patiria smurtą (2 proc.). Rekomenduojama pradėti bendradarbiavimą su teisėsaugos atstovais. Šiam tikslui gali būti organizuojami įvairių sričių specialistų susitikimai ir mokymai visoms pagalbos organizacijoms. Be to, svarbu kelti teisėsaugos pareigūnų kompetencijas.

• Siūloma naudotis rizikos vertinimo klausimynu „SafeLives“ (RIC – Risk Identification Checklist – Rizikos vertinimo klausimynas).

Rizikos vertinimo klausimynas SafeLives (<https://safe-lives.org.uk/sites/default/files/resources/NI%20Dash%20without%20guidance%20FINAL.pdf>)

• „Mėlynosios kortos“ procedūroje dalyvaujančių subjektų atstovai gali naudotis plakatu, prieinamu adresu www.niebieskalinia.pl. Plakatas gali padėti taip pat asmenims, kurie susiduria su smurto problema.

• Rekomenduojama organizuoti vietos socialines kampanijas, siekiant perteikti žinias asmenims, kurie niekada nebuvo smurto aukomis, kad jie taip pat įgytų žinių apie smurto mechanizmus ir suprastų jo keliamą žalą.

• Gyventojai privalo gauti informaciją apie tai, kokios pagalbos formos gali tikėtis priklausomybių atveju (ne tik jie patys, bet ir jų šeimos nariai bei artimieji).

• Rekomenduojama taip pat smurto aukoms organizuoti įvairių formų savignyos seminarus, o smurtautojams – ryžtingo elgesio ir tinkamo bendravimo seminarus, siekiant išmokyti juos kontroliuoti savo veiksmus.

• Siūloma surengti įvairias diskriminacijos formas smerkiančią ir kartu toleranciją, empatiją ir aktyvią pagalbą atskirties aukoms skatinančią socialinę kampaniją.

• Pardavėjų atveju rekomenduojama toliau vykdyti alkoholinių gėrimų pardavimo kontrolę valsčiaus teritorijoje. 33,33 proc. apklaustųjų patikino, kad neprisimena, ar dalyvavo mokymuose, susijusiuose su atsakinga prekyba alkoholiu.

• Be to, 85 proc. respondentų pareiškė, jog pagal Aušros klėjimo blaivybėje ir alkoholizmo prevencijos įstatymą, asmenys, kuriems draudžiama parduoti alkoholį, tai: neblaivūs asmenys, nepilnamečiai asmenys ir nėsčios mo-

terys. Tai neteisingas atsakymas, todėl rekomenduojama skatinti pardavėjus aktyviai dalyvauti valsčiaus organizuojamuose mokymuose ir kontroliuoti alkoholio pardavimo punktus pasibaigus mokymams.

Tolesni veiksmai, susiję su alkoholio, narkotikų ir cigarečių rūkymo bei smurto tarp jaunųjų Punsko valsčiaus gyventojų (moksleivių) problemų sprendimu ir kova su jomis, turi būti orientuoti į:

- Tolesnius veiksmus, susijusius su prevencija mokykloje, taikant programas, kuriose panaudojamas pačių moksleivių aktyvumas ir prevencinės programos. Paklausus moksleivių, į ką jie kreiptųsi, jeigu susidurtų su problemomis, susijusiomis su priklausomybe, jaunuoliai, be kita ko, išvardijo: mokytojus, klasių auklėtojus, mokyklos psichologus. Įgyvendinant prevencines programas, susiformuoja jaunų žmonių asmenybės kompetencijos ir jų bendravimo įgūdžiai, būtini tinkamam funkcionavimui su bendraamžiais, nevartojant alkoholio, cigarečių ir narkotikų ar smurto.

- Jauni žmonės dažnai ištraukia į rizikingą elgesį už mokyklos ribų, kur mokykla neturi galimybių kontroliuoti jaunimo – todėl itin svarbus tėvų įsitraukimas, jų žinios ir gebėjimas bendrauti su vaiku ugdant tinkamą elgseną.

- Rekomenduojama perteikti moksleiviams informaciją apie pagalbos formas asmenims, kurių šeimose yra priklausomybę turinčių asmenų. Moksleiviai turėtų lankyti psichologinius seminarus, kurių metu, pavyzdžiui, mokytųsi savęs įvertinimo bei ryžto ir pasitikėjimo savimi, kuris nepaprastai svarbus šiame amžiuje.

- Siūloma surengti seminarus mokytojams, mokyklos pedagogams ir svetainių darbuotojams.

- Rekomenduojama organizuoti integracinius užsiėmimus vaikams ir jaunimui, kuriais siekiama stiprinti ryšius tarp moksleivių bei kurti pasitikėjimą ir saugumo jausmą, nes tai vienas iš faktorių, saugančių vaikus ir jaunimą nuo įsitraukimo į rizikingą elgesį.

- Punsko valsčiuje moksleiviai, kurie prisipažino, kad bent kartą jau vartojo alkoholį, pirmą kartą jo ragavo būdami 8–10 metų (8,70 proc. berniukų, 3,57 proc. mergaičių). Nepaisant to, jog tai nedidelė visų apklaustųjų dalis, siūloma mokyklose įvesti Rekomenduojamas programas. Šias programas siūlo Valstybinė alkoholizmo problemų sprendimo agentūra (lenk. PARPA), o jų tikslas, be kita ko – kad vaikai ir jaunimas kuo vėliau pradėtų vartoti alkoholį. Interneto svetainėje www.programyrekomendowane.pl prieinamos įvairios informacijos ir programos. Tokiu būdu programą galima pritaikyti tam tikrai tikslinei grupei (pvz., pagal vaikų amžių).

- Mokyklų moksleiviai patikina, kad valsčiaus teritorijoje įmanoma įsigyti alkoholio (16 proc. berniukų, 15,70 proc. mergaičių). Tai ženklas Alkoholio vartojimo problemos sprendimo komisijai, kad ji privalo sustiprinti alkoholio

pardavimo punktų kontrolę, siekdama likviduoti vietas, kuriose nepilnamečiai asmenys gali įsigyti alkoholinių gėrimų. Svarbu taip pat kiekvieną kartą tikrinti alkoholį ar cigaretes bandančių nusipirkti jaunų klientų asmens dokumentus.

- Skatinti moksleivius rinktis sveiką gyvenimo būdą, organizuojant sporto konkursus, stovyklas bei įdomias sporto pamokas. Be to, mokyklose siūloma pakabinti plakatus sveikos gyvensenos ir jos naudos tema.

- Rekomenduojama stebėti moksleivius, siekiant nustatyti narkotikų vartojimo problemą mokykloje. 6 berniukai pareiškė, kad bent kartą vartojo narkotikus, naujas psichoaktyvias medžiagas ir kitas psichoaktyvias medžiagas. Siūloma organizuoti seminarus mokyklos darbuotojams – visų pirma susijusius su tuo, kaip atpažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo simptomus. Šiam tikslui verta apsilankyti Šalies kovos su narkomanija biuro (*lenk. Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii – KBPN*) interneto svetainėje, kurioje galima rasti narkotinių arba psichotropinių medžiagų vartojimo simptomų pavyzdžius.

**Šalies kovos su narkomanija biuras –
apsvaigimo nuo narkotikų simptomų pavyzdžiai**
(<https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112242>)

- 23 proc. berniukų ir 15,70 proc. mergaičių patikina, kad patyrė smurtą iš kitų asmenų. Rekomenduojama suteikti moksleiviams informacijos, kur jie gali ieškoti pagalbos, jeigu kada nors taptų smurto aukomis.

- Anketoje moksleiviai dažnai minėdavo, jog jiems įdomi prevencinių veiksnių forma būtų seminarai su psichologu, pedagogu ar kitu specialistu (28,76 proc. berniukų, 36, 81 proc. mergaičių). Tokių susitikimų metu stengiamasi vaikams ir jaunimui išaiškinti, kokį elgesį vadiname smurtavimu ir kokios gali būti jo psichinės bei fizinės pasekmės. Respondentai minėjo taip pat apie pokalbius su auklėtojais (30,72 proc. berniukų, 28,02 proc. mergaičių), taigi svarbu į tai atsižvelgti ir skatinti klasių auklėtojus rengti moksleiviams tokias prevencines pamokas.

- Rekomenduojama naudotis smurto prieš vaikus atsiaradimo rizikos vertinimo klausimynu bei veiksnių algoritmu, kilus įtarimui, kad šeimoje prieš vaiką naudojamas smurtas. Klausimyną siūloma išplatinti švietimo darbuotojams ir kitiems asmenims, tiesiogiai dirbantiems su vaikais.

Rizikos vertinimo klausimynas
(https://www.niebieskalinia.pl/_userfiles/uploads/Algorytmy/kwestionariusz-dla-przedstawicieli-oswiaty/oswiata_dzieci_mlodsze.pdf)
https://www.niebieskalinia.pl/_userfiles/uploads/Algorytmy/kwestionariusz-dla-przedstawicieli-oswiaty/oswiata_dzieci_starsze.pdf)

(Pabaiga)

2021 m. spalio 16 d.
amžinuoju miegu užmigo
A. A. VINCAS VALINČIUS
iš Agurkių.

Nuoširdžius padėkos žodžius tariame gydytojai Janinai Paransevičienei ir Punsko ambulatorijos seselėms, Seinų ligoninės vidaus skyriaus gydytojams ir seselėms, „Carito“ seselei Nijolei Krivickienei, kurie rūpinosi jo sveikata ir teikė visokeriopą pagalbą.

Širdingai dėkojame giminėms, artimiesiems, kaimynams, pažįstamiems už užuojautos žodžius, maldas, gėles, aukas, giesmininkams už giesmes. Labai ačiū tariame visiems, kurie lankė Velionį gedulo namuose ir palydėjo į paskutinę kelionę.

Žmona ir vaikai su šeimomis

*Skaudžią valandą nerandam žodžių,
kaip paguosti netekties prislėgtus mirusiojo artimuosius.
Išėjo jaunas žmogus, kurio pasiilgsite...*

Dėl sūnaus Adomo mirties nuoširdžiai užjaučiame Marytę Jurkevičienę su vyru (iš Seinų), Velionio žmoną ir dukrą, sesę, brolius ir artimuosius. Linkime stiprybės.

**Seinų bažnytinio choro
ir ansamblio „Galadusys“ dalyviai**

DĖMESIO!

Ieškome žemės sklypo Suvalkuose (gali būti miesto pakraštyje), kuris pagal paskirtį būtų tinkamas švietimo reikmėms (lietuvių švietimo ir kultūros centro Suvalkuose statybai).

Jeigu turite tokį sklypą pardavimui, žinote, kas norėtų parduoti, arba galite padėti rasti pardavėją, prašome skambinti tel. +48 783040604.

Lenkijos lietuvių bendruomenė

Lietuvos žiniasklaida

2021 10 26–11 07

Viena iš pagrindinių šalies žiniasklaidos temų – niekaip nemažėjantis užsikrėtusiųjų koronavirusu (COVID-19) ir mirštančiųjų nuo šios ligos skaičius. Kaip ir kitose šalyse, Lietuvoje gyventojai pasiskirstę į dvi priešingas stovyklas. Vieni tiki mokslininkų žodžiais, kad geriausia apsauga nuo koronaviruso yra skiepai, kiti suranda ne vieną priežastį nesiskiepyti. O jei valdžia užsimena apie privalomą skiepimą ar kokius nepasiskiepusiųjų veiksmų ribojimus, pasigirsta čia įžvelgiančiųjų diskriminaciją ir žmogaus teisių pažeidimus balsai. Tiesa, jie suranda palaikymo ir iš kai kurių politikų ar net pačių gydytojų.

Prieš pusantrų metų, kai pasaulyje

prasidėjo pandemija, visi buvo išsigandę: niekas nežinojo, kaip viskas pasisuks, nors jau ir tada pasitaikydavo tokių, kurie manė, kad privalomas karantinas ir apsauginių kaukių nešiojimas – tai Konstitucijos pažeidimas. Kuo ilgiau pandemija tęsėsi, tuo daugiau atsirado nepatenkintųjų bet kokiais ribojimais. Tikėtina, kad Vyriausybė, vadovaujama premjerės Ingridos Šimonytės, jaučia, jog visuomenė labai pavargusi nuo besitęsiančios pandemijos, todėl, nors užsikrėtusiųjų skaičius kartais siekia ir daugiau kaip tris tūkstančius per dieną, nesiryžta įvesti naujo griežto karantino, kuo ne kartą stebėjosi kai kurie mokslininkai. Valdžia kol kas įvairiais būdais bando įkalbėti piliečius

skiepytis. Kai kuriems senjorams už pasiskiepimą prieš keletą savaičių jau ir šimtą eurų nutarta duoti, nors jau dabar yra teigiančiųjų, kad toks gundymas pinigais nepasitvirtins.

Beskatinant žmones skiepytis, vis buvo užsimenama, kad gali būti ir taip, jog nepasiskiepiję už atliekamus testus turės susimokėti patys. Pasigirdavo siūlymų, kad nepasiskiepijus ir susirgus už gydymą patys susimokėtų tikrai dideles sumas, tačiau teisės specialistai patarė to nedaryti: bus pažeista Konstitucija.

Vis dėlto valdančioji dauguma Seime ryžosi priimti Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriuo siūloma įvesti mokamus

testus nepasiskiepijusiems darbuotojams. Tačiau Prezidentas Gitanas Nausėda įstatymą vetavo. Anot Prezidentūros, šalies vadovo teigimu, įstatyme numatytas reguliavimas gali reikšmingai pabloginti privalomojo sveikatos tikrinimo – testavimo dėl užkrečiamosios COVID-19 ligos – prieinamumą ir žmonių motyvaciją atlikti šiuos tyrimus. Be to, toks sprendimas toliau skaldytų visuomenę ir mažintų pasitikėjimą valstybe.

Toks G. Nausėdos sprendimas sukėlė didelį valdančiųjų ir darbdavių nepasitenkinimą. „A. Dulkiui trūko kantrybė: „Užtenka į valstybės gyvenimą žiūrėti vaikų ar kūdikių akimis“. Taip pavadintame straipsnyje portalas lrytas.lt rašė: „Prezidento Nausėdos ištartas „ne“ dėl mokamų testų nepasiskiepijusiems darbuotojams itin nepatiko sveikatos apsaugos ministrui Arūnui Dulkiui. „Užtenka į valstybės gyvenimą žiūrėti vaikų ar kūdikių akimis. Matyt, laikas pradėti gyventi suaugusiųjų gyvenimą ir matyti visumą. O visuma yra tokia, kad šiai dienai tiems žmonėms, kurie yra pasiskiepyti, persirgę, pasiunčiama žinutė, jog už kitų žmonių baimės, neapsisprendimą arba atvirksčiai, būtent tokį pasirinkimą, jiems teks mokėti. Tai yra visų mokesčių mokėtojų pinigai.“

Kai aš sakau, kad laikas matyti visumą, norėčiau atkreipti dėmesį, jog įstatymo, apie kurį mes kalbame, pagrindinė žinutė buvo būtent konstitucinė. Vyriausybė, žiūrint sistemškai, žiūrint į pačią Konstituciją, Konstitucinio Teismo išaiškinimus, privalo šalies išteklius naudoti efektyviai, racionaliai. Tai ir buvo pateikta su šiuo įstatymu, kad privalome tai daryti realiame gyvenime“, – tvirtino A. Dulksys.“

Anot portalo lrt.lt, ir „verslas karštai sureagavo į Nausėdos veto“. „Intuityviai laukėme, kad prezidentas patvirtintų. Tačiau, žinant prezidento santykius su valdančiais, buvo abejonių ir nerimo, ar prezidentas ryšis pasirašyti įstatymą“, – sakė

Darbdavių konfederacijos prezidentas Danas Arlauskas.

Jo teigimu, prezidento veto darbdaviai vertina neigiamai: „Tai nėra teisingas sprendimas. Jis sukels daug sumaišties valdančiųjų ir prezidento santykiuose. Tai pasės labai daug neapibrėžtumo visuomenėje dėl skiepų. Tai yra taip blogai, kad net sunku įsivaizduoti, ką sukels šitas veto“, – manė darbdavių atstovas.

<...> Lietuvos verslo konfederacijos prezidentas Andrius Romanovskis sakė, kad prezidentas visiškai nepolitini klausimą sugebėjo paversti politiniu, ir teigė nepalaikantis prezidento veto ir nesuprantantis, kodėl visi turi sumokėti už testavimą tų asmenų, kurie nenori skiepytis.“

O premjerė Šimonytė, anot portalo lrytas.lt, „galiausiai sureagavo į prezidento Nausėdos veto dėl mokamų testų nepasiskiepijusiems darbuotojams. Ministrė pirmininkė ironiškai pareiškė, kad „Prezidentūra nusprendė sąmoningai stabdyti skiepavimo progresą tam, jog nebūtų pasiektas ambicingas prezidento tikslas“. Premjerė, komentodama prezidento veto, perfrazavo G. Nausėdą, prieš kelias savaites kritikavusį Vyriausybę dėl „dirbtinai sulėtintų skiepavimosi tempų“.

Lapkričio 11 d. Prezidento veto Seime buvo atmestas.

Politologai po eilinio Prezidento ir valdančiųjų konflikto sakė, jog aukščiausių šalies lyderių nesutarimai jau peržengia ribas (G. Nausėda ir I. Šimonytė oficialiai nėra susitikę jau nuo rugsėjo), ir dėl to pirštais pirmiausia rodo į Prezidentūrą. „Komentarai, oponavimas tiek užsienio politikoje, tiek vidaus, ypač pandemijos valdymo klausimais – tas nuomonių išsiskyrimas tikrai egzistuoja. Priežasčių yra visas komplektas, ir tai nulėmė, kad priešiškas jau yra peraugęs į tokį neslepiamą lygį, kai net ir einamasis politinių sprendimų derinimas jau nebėra galimas“, – portalui lrytas.lt kalbėjo Vilniaus universiteto Tarpautinių santykių ir politikos mokslų

instituto politologas Tomas Janeliūnas. „Jis svarstė, kad tokio šalies vadovo ir premjerės bendravimo žalą įvertinti kol kas sunku, tačiau aki-vaizdu, kad aukščiausių šalies politikų konfliktai jau kenkia valstybei. <...>

Mykolo Romerio universiteto docentas, politologas Virgis Valentiničius teigė, kad apie jokių santykių atšalimą kalbėti ir negalima, nes santykių tarp prezidento ir premjerės jau seniai nebėra. „Manau, kad to priežastys yra politinės, ir jos yra prezidento pusėje. <...> Pasak politologo, G. Nausėdos politiniai sąjungininkai jau seniai yra pakankamai aiškūs, ir tai yra buvusi valdančioji koalicija.“

„Tai konfliktas su dabartine valdančiąja koalicija yra užprogramuotas iš anksto. Maža to, prezidentas kartais labiau, kartais mažiau palaiko ir visuomeninius judėjimus, kurių programa yra ta pati – prieš skiepus, prieš mažumų teises. Prezidentas vienareikšmiškai tapatinasi su šiomis jėgomis ir paskutinis veto yra nuosekliojo pozicija – palaikyti ir ginti antivirusius dėl jam vienam žinomų priežasčių“, – kalbėjo V. Valentiničius.“

Prezidentas nemažai dėmesio iš politologų ir žiniasklaidos vėl sulaukė, kai pareiškė esąs „pasirengęs rimtai svarstyti pono R. Karoblio kandidatūrą ambasadoriaus ES pozicijai užimti“. Juk šių metų pradžioje G. Nausėda nurodė, kad nemato galimybės buvusį krašto apsaugos ministrą skirti ambasadoriumi, nes tam būtinas „politinis atšalimas“. Toks pat argumentas buvusiam užsienio reikalų ministrui Linui Linkevičiui neleido tapti ambasadoriumi Vašingtone.

„Pripažįstu, kad tokia situacija, kokio yra šiuo metu, nėra normali. Todėl, norėdamas demonstruoti paramą ir pagalbą, ieškant tinkamo kandidato ambasadoriaus ES pozicijai užimti, aš grįžtu prie to trumpojo sąrašo, kuris man buvo pateiktas“, – pranešė Prezidentas. Politikos specialistai pranešimą vertino įvairiai: tai galios žaidimai, šis Prezidento žingsnis nepagerins

santykių su valdančiaisiais, o kartu tai puiki galimybė vėl konservatoriams parodyti špygą.

„Galios žaidimai: ar Nausėda vienu ėjimu aploš konservatorius?“ – svarstė portalas delfi.lt. „Nors užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis teigė esąs maloniai nustebintas dėl pasikeitusios šalies vadovo pozicijos, politikos užkulisiuose svarstoma, kad taip prezidentas pasielgė norėdamas sutrukdyti konservatorių planams pakartotinai ambasadoriumi skirti labai gerai jų pačių vertinamą Simoną Šatūną.

<...> Buvęs premjeras Gediminas Kirkilas pripažino, kad G. Nausėda, nusprendęs svarstyti R. Karoblio kandidatūrą, taip galėjo sudrumsti valdančiųjų konservatorių planus. „Galų gale reikia skirti misijos vadovą. Panašu, kad vilčių prastumti savo kandidatą neturi, tai pasiūlė Karoblį, galbūt tikėdamasis tam tikro konflikto, nes, matyt, konservatoriai norėjo, kad būtų ir praktiškai pradėjo svarstyti ambasadoriaus Šatūno kandidatūrą“, – sakė G. Kirkilas. Kalbėdamas apie G. Nausėdos „atšalimo laikotarpio“ reikalavimą, G. Kirkilas teigė, kad tai tiesiog buvo išgalvotas motyvas.

Buvęs užsienio reikalų ministras konservatorius Audronius Ažubalis prezidento kandidatūrą komentavo taip: „Aš nemanau, kad dabar pono Karoblio atvykimas, jei taip būtų, jei patvirtintų komitetas ir taip toliau, tai kažkaip sutrukdytų pono Šatūno veiklai, kurią aš vertinu iš principo pozityviai.“ Jis teigė pritariantis G. Nausėdos beveik prieš metus ištarties argumentams, jog tada R. Karobliui reikėjo „politinio atvėsim“, kuris jau praėjo.“

Anot naujienų agentūros ELTA, nors politologai mato skirtingus argumentus, kas galėjo paskatinti Prezidentą pakeisti savo poziciją, tačiau jie vieningai sutinka, kad šis šalies vadovo atsitraukimas santykių su valdančiaisiais nepagerins. „Tikroji

priežastis turbūt ne ta, kad kandidatas R. Karoblis „atšalo“ ar „atšilo“, bet tikroji priežastis turbūt, kad prezidentas stebi savo reitingus ir mato, kad tai nebuvo populiarus žingsnis <...> Kritika bent jau viešoje erdvėje buvo nupiešta taip, kad tarsi prezidentas kaltesnis, tai jam reikėjo kažkaip tą situaciją spręsti“, – pažymėjo Lietuvos karo akademijos docentas politologas Vytautas Isoda.

„Nemanau, kad R. Karoblio pasiskyrimas ir prezidento šiočia tokia nuolaida rodo, kad santykiai tarp Vyriausybės, konservatorių ir prezidento pagerės. Aš manau, kad įtampos yra tokios didelės, nesutarimai yra tokie platūs, pagiežos yra tiek daug, kad faktiškai jie liks oponentai, kol vieni ar kiti pralaimės rinkimus“, – sakė Vilniaus universiteto politologas dr. Kęstutis Girnius.

Žibalo į ugnį šiame vyksme įpylė Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas konservatorius Žygimantas Pavilionis, kuris pats vasarą kvailai užkibęs ant Rusijos provokatorių kalbėjo apie užsienio politiką bei gyrėsi turimais ryšiais Amerikos Kongrese, Vokietijos ir Švedijos politikų gretose, taip pat teigė esą Prezidentas Lietuvoje tik simbolinis. Jis žada kreiptis į Valstybės saugumo departamentą (VSD), kad būtų inicijuotas tyrimas dėl galimo tarnybinės paslapties paviešinimo. Jo teigimu, viešai aptarinėdama galimą R. Karoblio skyrimą ambasadoriumi Prezidentūra pažeidė diplomatinės tarnybos įstatymą.

Kaip rašė delfi.lt, užsienio reikalų ministras Landsbergis sakė, kad Pavilionis su juo nederino kreipimosi į VSD dėl Prezidento viešų komentarų apie galimą R. Karoblio patvirtinimą Lietuvos ambasadoriumi ES. „Ponas Pavilionis su manimi nederino tokio sprendimo, nežinau, ar yra labai daug pagrindo dabar kreiptis į VSD. Praktika viešai, per žiniasklaidą diskutuoti apie dar nepaskirtų, o galimai skiriamų kandidatų pavardes, nėra teisingiausias dalykas. Aš pats sau

taikysiu kitas taisykles“, – žurnalistas komentavo G. Landsbergis. „Jis yra išrinktas politikas, Seimo narys. Matyt, jis vertina, kad turi labai plačias erdves politinei saviraiškai. Jis tai daro, kaip jis mano, kad yra tinkama. Jei tai yra Seimo nario etikos ir įstatymo rėmuose, tai jis turi tam teisę“, – tęsė jis. Visgi ministras tvirtino besilaikantis nuomonės, kad diskusijos apie konkrečių kandidatų į ambasadorius skyrimą turėtų būti tylios.

Tuo metu lrt.lt kalbinti buvę diplomatai teigė manantys, kad G. Nausėda, prabilęs apie R. Karoblio kandidatūros į ambasadoriaus ES poziciją svarstymą, įstatymo nepažeidė. Jų manymu, Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininko Ž. Pavilionio siekis kreiptis į VSD dėl R. Karoblio pavardės įvardijimo tėra politinės kovos prieš Prezidentūrą išraiška.

Portalo kalbintas buvęs užsienio reikalų ministras, buvęs ambasadorius Latvijoje, Baltarusijoje, Ukrainoje Petras Vaitiekūnas teigė nemanantis, kad Prezidentūra galėjo pažeisti įstatymą. „Visa tai yra bangavimas, audra vandens stiklinėje. Reikia kuo greičiau skirti ambasadorių. Prezidentas pagal Konstituciją turi aukščiausius įgaliojimus spręsti užsienio politikos klausimus, vykdyti užsienio politiką kartu su Vyriausybe“, – dėstė jis.

Buvęs ambasadorius Estijoje, buvęs teisingumo ministras Juozas Bernatoniš, lrt.lt paklaustas, ar Prezidentas, įvardijęs R. Karoblio pavardę, galėjo pažeisti įstatymą, akcentavo, kad apie šį asmenį, kaip apie galimą kandidatą į ambasadorius ES, kalbėta ir anksčiau. Tiesa, anot pašnekovo, paprastai kandidatų pavardžių siekiama neviešinti kuo ilgiau. „Paprastai, pagal nusistovėjusią tvarką ir apskritai tradicijas diplomatinėje tarnyboje, kol nėra gautas sutikimas kitos valstybės arba šiuo atveju – tarptautinės organizacijos, kandidatūros neviešinamos.“ Vis dėlto, jo manymu, Prezidentas tarnybinės paslapties neatskleidė, – rašė lrt.lt.